МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Управління інвестиційним портфелем на АТ «Ощадбанк»

Виконала: студентка 2 курсу групи 8.0722-фк
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування, освітня програма фінанси і кредит

А.О. Кімаш

Керівник к.е.н., професор Кущик А.П.

Рецензент д.е.н., професор Болдуєва О.В.

Запоріжжя – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____А.П. Кущик

«____»_____2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Кімаш Аліні Олександрівні

1. Тема роботи: «Управління інвестиційним портфелем на АТ «Ощадбанк»

керівник роботи: Кущик Анатолій Петрович, к.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 01 травня 2023 р. № 650-с.
2. Строк подання студентом роботи: 10 листопада 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності АТ «Ощадбанк», Державної служби статистики України, Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, науково-теоретичні видання вітчизняних і зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність фінансових інвестицій, визначити основні принципи та методи управління страховими резервами; провести оцінку стану інвестиційної діяльності банків України; провести аналіз інвестиційного потенціалу і інвестиційної діяльності АТ «Ощадбанк»; розробити сценарій управлінського рішення щодо інвестування в банку при виборі виду портфелю цінних паперів.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 19 рис., 10 табл. і 4 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Кущик А.П., професор	8.08.2023 р.	8.08.2023 р.
2	Кущик А.П., професор	13.09.2023 р.	13.09.2023 р.
3	Кущик А.П., професор	04.10.2023 р.	04.10.2023 р.

7. Дата видачі завдання: 20 червня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2023 р. – 30.07.2023 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2023 р. – 07.08.2023 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	08.08.2023 р. – 12.09.2023 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2023 р. – 3.10.2023 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	4.10.2023 р. – 17.10.2023 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	18.10.2023 р. – 1.11.2023 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	1.11.2023 р. – 09.11.2023 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	10.11.2023 р.	виконано

Студентка _____ А. О. Кімаш
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ А. П. Кущик
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І. О. Щебликіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 93 с., 19 рис., 10 табл., 72 джерела.

Об’єктом дослідження є процеси управління інвестиційним портфелем банківської установи.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних питань з формування та оптимізації інвестиційного портфеля банківської установи.

Метою роботи є дослідження теоретико-методичних засад управління інвестиційним портфелем комерційного банку і, зокрема, на АТ «Ощадбанк».

Завдання: 1) аналіз літературних даних щодо визначення сутності фінансових інвестиції; 2) оцінка інвестиційної діяльності АТ «Ощадбанк»; 3) аналіз інвестиційного потенціалу АТ «Ощадбанк»; 4) аналіз банківської системи в умовах війни.

Методи досліджень: теоретичне узагальнення, спостереження, групування, порівняння, системний аналіз, економетрічне моделювання, методи оптимізації.

Одержані результати та їх новизна: 1) узагальнено підходи щодо оптимізації інвестиційного портфеля банківської установи; 2) визначено особливості банківської інвестиційної діяльності України в умовах воєнного стану та поведінки банку, як інвестора, на фондовому ринку.

ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ, БАНКІВСЬКІ ІНВЕСТИЦІЇ, ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, БАНКІВСЬКА СИСТЕМА, АТ «ОЩАДБАНК», ПОРТФЕЛЬ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

SUMMARY

Qualifying work: 93 p., 19 fig., 10 tab., 72 references.

The purpose of the study is the investment activity of a banking institution

The subject of the research is a set of theoretical, methodical and practical questions on the analysis of the state of the markets, the formation of the investment strategy of the banking institution, the analysis of the results of the investment activity of the banking institution and the development of recommendations for its optimization.

The purpose of the work is to determine the priorities of banks' activities based on the analysis of theoretical foundations and assessment of their investment activities.

Tasks: 1) analysis of literary data on determining the essence of financial investment; 2) assessment of investment activity of JSC "Oschadbank"; 3) analysis of the investment potential and investment activity of JSC "Oschadbank"; 4) analysis of the banking system in the conditions of war.

Research methods: theoretical generalization, observation, grouping, comparison, system analysis, econometric modeling, optimization methods.

The obtained results and their novelty: 1) the optimal investment portfolio of securities was obtained; 2) recommendations were developed regarding the scenario of the bank's behavior as an investor on the stock market.

In modern conditions, banking investment activities implement important macro- and microeconomic functions to ensure the development of the country's economy and contribute to the successful development of banks themselves and the entire banking system. The need for banking investment services is growing every year. Meanwhile, the dynamism of the banking sector and the competitive environment require banks to diversify the location of their resource base and find new sources of income, and investment operations play an important role in the system of levers of modern bank management.

The peculiarity of banking investment activity is that it must simultaneously

meet the requirements of the Law of Ukraine "On Investment Activity", which regulates the implementation of investment activity in general on the territory of Ukraine of all business entities.

FINANCIAL INVESTMENTS, BANKING INVESTMENTS, INDICATORS OF INVESTMENT ACTIVITY EVALUATION, BANKING SYSTEM, OSCHADBANK JSC, SECURITIES PORTFOLIO

ЗМІСТ

ВСТУП……8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ……12
1.1 Інвестиції та інвестиційна діяльність……..……...…12
1.2 Банк як об'єкт і суб'єкт інвестиційної діяльності ……21
1.3 Сутність банківської системи України…….....33
2 АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»……..44
2.1 Сучасний стан інвестиційної діяльності банків в Україні……44
2.2 Організаційно–економічна характеристика АТ «Ощадбанк»…….49
2.3 Аналіз основних показників діяльності АТ «Ощадбанк»……51
2.4 Оцінка інвестиційного потенціалу АТ «Ощадбанк» та ефективності інвестиційної діяльності……...……59
3 НАПРЯМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ……..68
3.1 Основні напрями регулювання інвестиційної діяльності банків……...68
3.2 Особливості банківської інвестиційної діяльності України в умовах воєнного стану……...71
3.3 Моделі банківської інвестиційної діяльності ……77
ВИСНОВКИ……...83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 86

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку економіки України на передній план виходять питання фінансового інвестування. Не обходить стороною актуальність цього питання і такого сегменту фінансового ринку як банківський. Розвиток банківського сектору економіки країни за допомогою інвестування відбувається в процесі розподілу та перерозподілу доступних коштів між споживанням у цей час і споживанням у майбутньому.

При правильному управлінні банківськими інвестиціями можна не тільки перемістити частину коштів із сьогодення в майбутнє, а й збільшити ці кошти, що не тільки успішно вирішує питання, пов'язані з регулюванням споживання коштів, але й збільшує виділену суму, що призначається для споживання.

Інвестиційна діяльність пов`язана з системою фінансових інститутів, у тому числі, і з банківською системою. Розвиток банківської системи є фактором, який впливає насамперед на залучення та надходження іноземних інвестицій, тому що характеризують рівень активізації інвестиційної діяльності, а також на формування її нового організаційно-правового економічного механізму, що має відповідати вимогам подолання кризи й оздоровлення економіки в країні. Банки проявляють значну зацікавленість у вкладенні коштів у інвестиційні цінні папери, що і визначає їх подальшу інвестиційну діяльність. Саме переведення активів у цінні папери здатне забезпечити досягнення ліквідності, підвищення дохідності та вкладень, а також зберегти кошти банку з мінімальними ризиками. Основним завданням інвестиційної діяльності банку є забезпечення надійності зберігання банківських коштів, підвищення їх ліквідності, доходу та диверсифікації, а також покращення умов інвестування, шляхом комбінації ряду інвестиційних характеристик для забезпечення стійкості доходу та мінімізації ризиків.

Ефективне реформування економіки країни, її структурне перетворення з якісним оновленням товаровиробництва, ринкової та соціальної

інфраструктури не можуть існувати без відповідних капіталовкладень, тобто без належного інвестування. Без надійних капіталовкладень неможливо забезпечити створення і впровадження новітніх технологій, систем сучасної організації та управління товаровиробництвом і збутом продукції, розвиток ринкової інфраструктури, інформатизацію суспільства, тощо.

Особливістю банківської інвестиційної діяльності є те, що вона має одночасно відповідати вимогам Закону України «Про інвестиційну діяльність», який регламентує здійснення інвестиційної діяльності в цілому на території України всіх суб'єктів господарювання, а також вимогам закону «Про банки і банківську діяльність», інших законодавчих та нормативних актів, що регулюють банківську діяльність.

У сучасній економіці інвестиційна діяльність як приватних портфельних інвесторів так і банків зводиться до придбання та подальшого продажу інвестиційних прав участі, що випливають із цих операцій. Інвестиційні права – це сукупність прав інвестора у зв'язку з купівлею-продажем інвестицій та отриманням доходу від участі в капіталі будь-якої організації, що виходить на ринок інвестування.

Іншими словами, інвестиційна діяльність зводиться до придбання та подальшого продажу фінансових активів або спекуляції фінансовими активами.

У процесі фінансово-інвестиційної діяльності банків часто виникає питання оптимізації інвестиційної діяльності для підвищення її ефективності. Ефективною інвестиційною діяльністю слід вважати таку інвестиційну діяльність, яка забезпечує максимальну прибутковість у найкоротші терміни.

Процес підвищення ефективності інвестиційної діяльності називають оптимізацією. Оскільки ефективність – це комплексне поняття, що означає максимізацію прибутку в найкоротші терміни, процес оптимізації – це процес скорочення часу на отримання цього прибутку або безпосередній процес збільшення прибутку.

Результати досліджень банківської інвестиційної діяльності висвітлюються у роботах зарубіжних вчених, таких як Боді З., Кейн А., Маркус А., Шарп У., Швагер Д., Хилл Дж. Р., Фішер Р., а також частково розглядаються у роботах вітчизняних науковців фінансистів, таких як Антоненко В.М., Васюренко О.В., Вітлінського В.В., Катранжи Л.Л., Мороза А.М, Наймана Е., Пересади А.А., Скоморович І.Г. та багатьох інших.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних засад управління інвестиційним портфелем комерційного банку і, зокрема, на АТ «Ощадбанк».

Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

– на основі існуючих теоретичних підходів щодо визначення сутності фінансових інвестиції здійснити уточнення змісту цього поняття;

– визначити роль, сутність та зміст банківського інвестування, враховуючи специфіку вітчизняної і зарубіжної банківської практики;

– здійснити порівняльний аналіз сучасних моделей ефективності портфельного інвестування банківської установи;

– провести комплексну оцінку стану інвестиційної діяльності банків України;

– здійснити діагностику фінансового стану АТ «Ощадбанк»;

– провести аналіз інвестиційного потенціалу і інвестиційної діяльності АТ «Ощадбанк»;

– обґрунтувати вибір портфелю цінних паперів на основі розрахунку основних показників ділової активності фондового ринку;

– розробити сценарій управлінського рішення щодо інвестування в банку при виборі виду портфелю цінних паперів.

Об’єктом дослідження є процеси управління інвестиційним портфелем банківської установи.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних питань з формування та оптимізації інвестиційного портфеля банківської установи.

У процесі дослідження використовуються такі методи дослідження: теоретичне узагальнення, спостереження, групування, порівняння, системний аналіз, економетрічне моделювання, методи оптимізації.

Дослідження, що проводилися під час написання кваліфікаційної роботи, базувалися на джерелах науково-практичного характеру: праці вітчизняних та зарубіжних учених-економістів; публікації у фаховій періодиці; статистичні дані НБУ і АТ «Ощадбанк»; нормативно-правова документація з питань інвестування та банківської діяльності; документи фінансових звітів емітентів; публікації в електронних ЗМІ.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичній конференції: IX Всеукраїнська науково-практична конференція студентів і молодих вчених «Сталий розвиток економіки на засадах ресурсоефективності» (2023 р.).

Одержані результати дослідження. Розроблені рекомендації щодо сценарію поведінки банку, як інвестора, на фондовому ринку, який включає в себе формування стратегії і тактики поведінки інвестора. На основі запропонованої економітричної моделі сценарію поведінки банку було розраховано оптимальний інвестиційний портфель цінних паперів АТ «Ощадбанк».

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Інвестиції та інвестиційна діяльність

Значення інвестицій розглядається як довгострокове вкладання капіталу в різні сфери і галузі економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього природного середовища як всередині країни, так і за кордоном з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, одержання прибутку. Промислові та інші підприємства постійно зіштовхуються з необхідністю інвестицій, тобто вкладанням внутрішніх і зовнішніх коштів у різноманітні програми і окремі заходи з метою організації нових, підтримки і розвитку діючих виробництв (виробничих потужностей), технічної підготовки виробництва, отримання прибутку та інших кінцевих результатів. Це можуть бути грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції, інші цінні папери, технології, машини і обладнання, ліцензії, будь–яке майно або майнові права, інтелектуальні цінності, кредити.

Категорія «інвестиції» походить від латинського слова "invest", що означає "вкладати". В широкому розумінні інвестиції являють собою вкладання капіталу з метою його збільшення в майбутньому. При цьому приріст капіталу має бути достатнім для того, щоб компенсувати інвестору відмову від використання ним наявних коштів на споживання в поточному періоді, одержати винагороду за ризик поповнити втрати від інфляції в майбутньому періоді [3].

Так, у своєї роботі Гордон Дж. А., Бейли Д.В., Шарп У. в загальному визначенні дають наступне визначення поняття: «… інвестиції – це вкладення капіталу з метою його подальшого збільшення за умов, що приріст капіталу буде достатнім для того, щоб компенсувати інвесторові відмову від

користування наявними ресурсами для споживання в поточному періоді, винагородити його за ризик, відшкодувати майбутні збитки від інфляції» [2].

Таким чином, інвестиції – це те, що відкладається на завтра з метою більш ефективного споживання в майбутньому. Одну їх частину становлять споживчі блага, які не використовуються в поточному періоді, вони відкладаються на збільшення запасів, іншу – ресурси, які направляються на розширення виробництва. Інвестиціями можуть бути як грошові кошти, так і акції, цінні папери, пайові внески, рухоме і нерухоме майно, авторські права.

З точки зору фінансів, інвестиції – це всі види активів (коштів), які вкладаються в господарську діяльність з метою одержання доходу, а з точки зору економіки, інвестиції – це витрати на створення, розширення і технічне переозброєння основного і неосновного капіталу [3]. Поняття «інвестиції» є однією з найпоширеніших неточностей, що розуміються, саме, як вкладення довгострокового капіталу з метою одержання прибутку.

Економіка будь-якої країни, а особливо України, яка знаходиться у стані воєнної агресії з боку росії, не може існувати без належного її фінансового супроводу. Конкурентоспроможна сфера банківської діяльності не може існувати окремо від її основної частини – інвестиційної. Інвестиційний потенціал банківського сектору країни є ключовим елементом у забезпеченні загальної фінансової стабільності банківської сфери з огляду на перспективи післявоєнного відновлення України. Банківській системі України в умовах військової агресії належить фундаментальна роль у забезпеченні та утриманні всього фінансово–економічного розвитку країни. Серед головних чинників, які пов’язують рівень розвитку банківської сфери і фінансову стабільність банківської системи України є: співпраця у євроінтеграційній та глобалізаційній фінансовій сфері; інтеграція банківського, промислового та торгівельного капіталів з метою нарощування інвестиційного потенціалу.

В Україні поштовхом для розвитку теорії інвестицій було становлення системи приватного підприємництва та конкуренції. Піком активізації досліджень можна вважати 90-ті роки, коли проблема теоретичного

осмислення категорії «інвестиції» та пов’язаних із цим поняттям процесам приділялось особливо багато уваги.

Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Інвестиційна діяльність проводиться на основі:

- інвестування, що здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності;
- державного інвестування, що здійснюється органами державної влади за рахунок коштів державного бюджету, позичкових коштів, а також державними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;
- місцевого інвестування, що здійснюється органами місцевого самоврядування за рахунок коштів місцевих бюджетів, позичкових коштів, а також комунальними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;
- державної підтримки для реалізації інвестиційних проєктів;
- іноземного інвестування, що здійснюється іноземними державами, юридичними особами та громадянами іноземних держав;
- спільного інвестування, що здійснюється юридичними особами та громадянами України, юридичними особами та громадянами іноземних держав.

Інвестиційний процес здійснюється за допомогою визначених форм (видів) інвестицій. З метою прийняття рішень щодо підвищення ефективності інвестицій для обліку і аналізу необхідна їх науково обґрунтована класифікація. В основі класифікацій інвестицій лежать основні групувальні ознаки, що представлені на рис. 1.1.

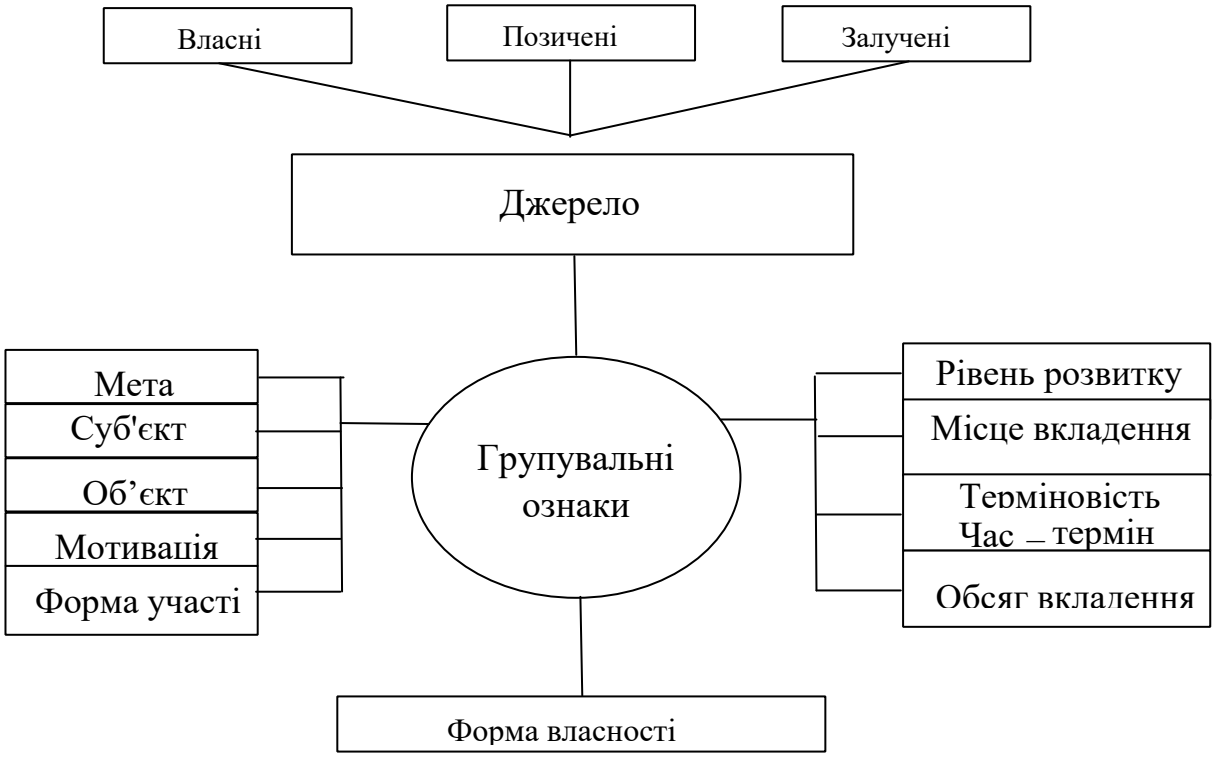

Рисунок 1.1 – Схема основних групувальних ознак класифікації інвестицій

Джерело [9]

Згідно рисунку 1.1 нами було визначено, що групувальні ознаки інвестицій розглядають таким чином:

- за джерелами фінансування – власні, позикові, залучені;
- за формами власності інвестиційних ресурсів – державні, приватні, іноземні, спільні;
- за терміном освоєння і періодом інвестування – короткострокові, середньострокові та довгострокові;
- за характером участі в інвестиційному процесі – прямі та фінансові або портфельні, які визначаються як основні види інвестицій.

Також в основу класифікації інвестицій може бути покладено рівень інвестиційного ризику, внаслідок чого виділяють:

- без ризикові інвестиції, що характеризують вкладення засобів в об`єкти інвестування, у яких відсутній реальний ризик втрати очікуваного доходу або капіталу і практично гарантоване одержання прибутку;

- інвестиції з низьким рівнем ризику;
- середньо ризикові інвестиції;
- що мають високий рівень ризику;
- спекулятивні інвестиції, що виражають вкладення капіталу в найбільш ризикові активи (наприклад, в акції новостворених компаній), де передбачається одержання максимального прибутку.

Використання класифікації інвестицій дозволяє більш ефективно керувати інвестиційним процесом.

Коли розглядається питання класифікації інвестицій, то у наукової літературі вже сформувалася певна класифікаційна характеристика за визначними ознаками. Усього загальноприйняте виділяти шість класифікаційних ознак. Цей поділ за ознаками інвестицій розглядається у працях І. О. Бланка. та. А. А. Пересада [7, 8].

Аналіз показав, що економічна природа інвестицій обумовлена закономірностями процесу розширеного відтворення. Інвестиції пов`язані з відтворювальним процесом за допомогою основного джерела інвестування, яким є національний доход, що формує фонд нагромадження і, що складається з фондів відшкодування і відновлення, що забезпечують просте і розширене відтворення виробництва і відповідно валові і чисті інвестиції. На рис. 1.2 представлені джерела простого і розширеного відтворення.

Джерелами простого і розширеного відтворення основних засобів можуть бути власні, позичкові і залучені кошти та цільові надходження і благодійні внески. До власних джерел відносять прибуток від основної операційної та іншої операційної діяльності; від фінансово-інвестиційної діяльності та від позареалізаційних операцій; амортизаційні відрахування; надходження від реалізації вибулих основних засобів. Специфічним джерелом фінансування відтворення основних засобів, що не вимагає вкладень, є їх індексація. До позичкових коштів відносять кредити банків та інших фінансово-кредитних установ, а до залучених — випущені підприємством акції й облігації.

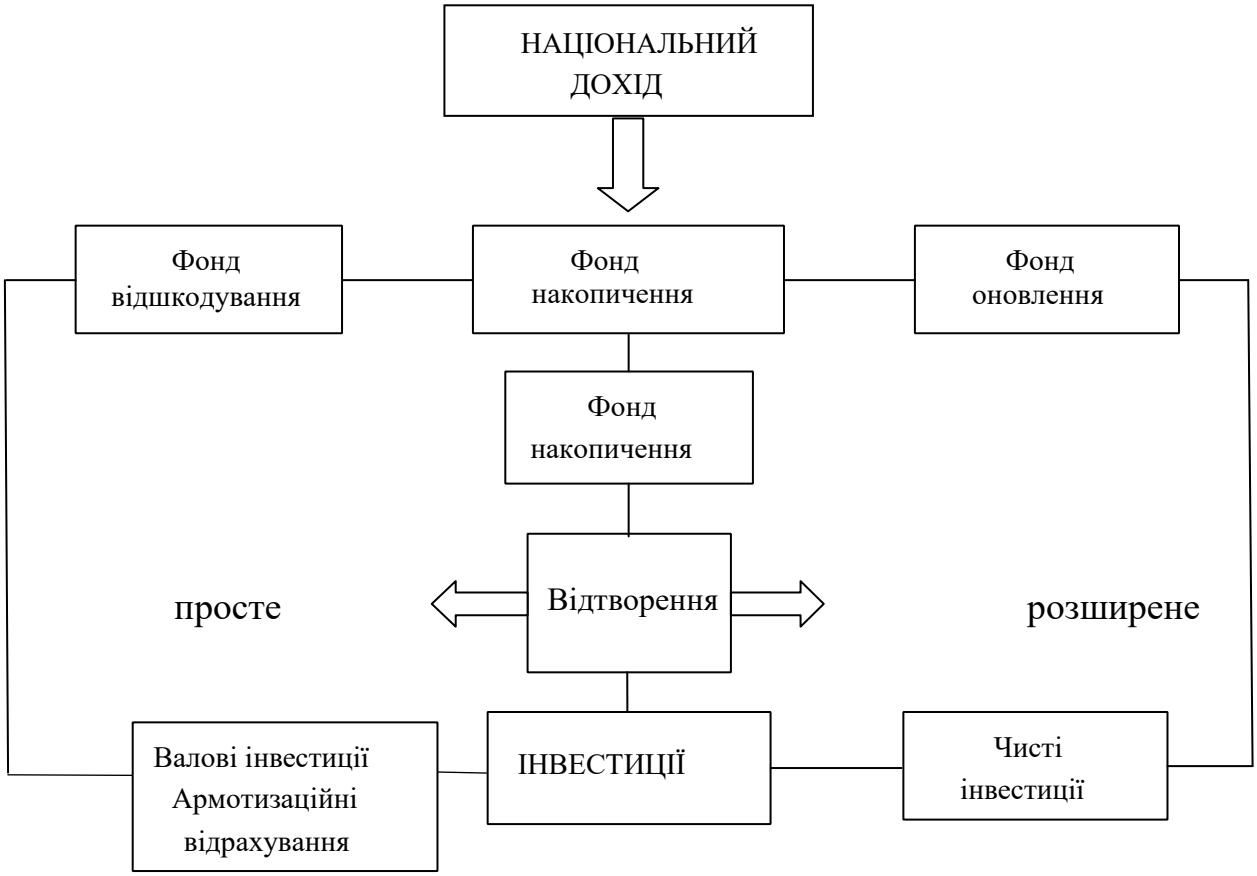

Рисунок 1.2 – Джерела простого і розширеного відтворення

Джерело [9]

Валові інвестиції характеризують загальний обсяг засобів, що направляються у відтворення, і утворюються за рахунок фонду відшкодування. Просте відтворення здійснюється, якщо валові інвестиції дорівнюють амортизаційним відрахуванням. Коли валові інвестиції перевищують величину амортизаційних відрахувань, то здійснюється як просте, так і розширене відтворення.

Чисті інвестиції являють собою вкладення засобів у новостворені виробничі фонди й утворюються за рахунок фонду розвитку підприємства.

Інвестиції класифікують по двох основних групах: фінансові і реальні. Фінансові інвестиції визначають як портфельні, реальні – як прямі. Класифікація інвестицій по об`єктах вкладення засобів представлені на рис.1.3.

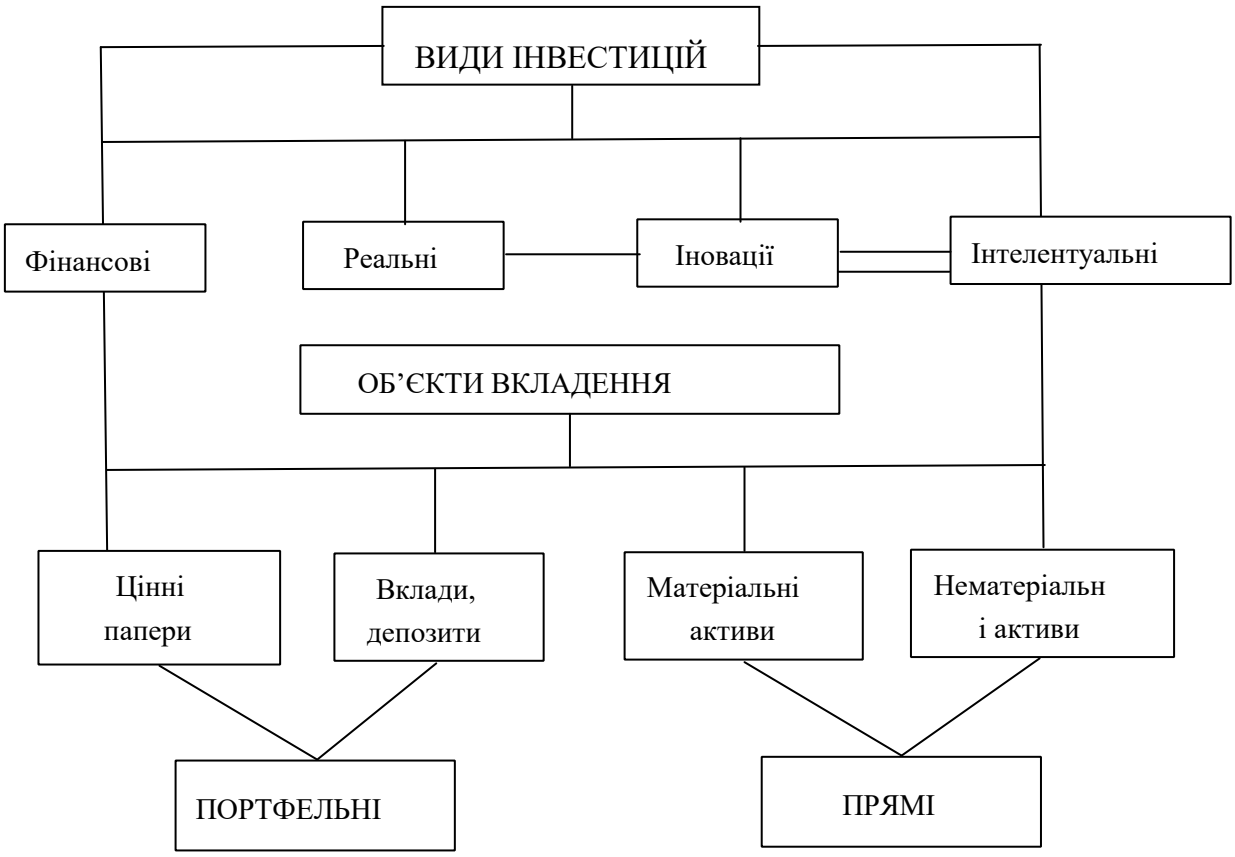

Рисунок 1.3 – Класифікація інвестицій по об`єктах вкладення засобів

Джерело [9]

Фінансові або портфельні інвестиції – це вкладення засобів у різні фінансові інструменти (активи). До фінансових інестицій відносять вкладення фінансових засобів у:

– розробку інвестиційних проєктів;

– у придбання акцій, облігацій та інших цінних паперів, випущених державою або частками юридичними особами;

– цільові грошові вклади;

– витрати на придбання цінностей;

– вклади на банківські депозити.

Прямі (реальні) інвестиції пов`язані з виробничим потенціалом. Структура реальних інвестицій являє собою співвідношення інвестицій в основний і оборотний капітал. Структура портфельних (фінансових) інвестицій – це співвідношення інвестицій у цінні папери, а також в активи

інших підприємств у їхній загальній величині. Мета реальних інвестицій – управління об`єктом інвестування, що здійснюється через функцію контролю. Портфельні інвестиції дозволяють інвесторові досягати стабільного прибутку за рахунок придбаних акцій установи, підприємства або компанії.

Інвестиційна діяльність забезпечується шляхом реалізації інвестиційних проєктів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей. Інвестиційний проєкт – це комплекс заходів (організаційно–правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно–технічних), визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку національної економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється суб'єктами інвестиційної діяльності з використанням цінностей відповідно до положень цього Закону. Інвестиційний проєкт, для реалізації якого може надаватися державна підтримка, розробляється в порядку та за формою, затвердженими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку.

Інвестиційна діяльність спрямована на вирішення таких найважливіших завдань розвитку економіки:

Визначення шляхів прискорення реалізації інвестиційних програм та проектів. Вирішальна роль у реалізації інвестицій належить галузям інвестиційного комплексу, передусім будівництву. Тому основним завданням інвестиційної діяльності є визначення шляхів розвитку цих галузей. Розвинений інвестиційний комплекс дозволяє забезпечувати стійкі темпи зростання національної економіки, запроваджувати найновітніші досягнення технічного прогресу, реалізовувати великі соціально–економічні завдання.

Забезпечення високих темпів економічного розвитку підприємства. Стратегія розвитку будь–якого підприємства від моменту їх створення передбачає постійне економічне зростання за рахунок збільшення обсягів результатів підприємницької діяльності, а також галузевої, асортиментної та

регіональної диверсифікації цієї діяльності. Це економічне зростання забезпечується насамперед за рахунок інвестиційної діяльності, у процесі якої реалізуються довгострокові стратегічні цілі підприємства.

Забезпечення максимізації доходів від інвестиційної діяльності, прибуток є основним показником, що характеризує результати не тільки інвестиційної, але й усієї підприємницької діяльності підприємства.

Забезпечення мінімізації інвестиційних ризиків. Ринкове середовище має свої ризики, що за певних несприятливих умов, ці ризики можуть викликати втрату не тільки прибутку та додаткового доходу від інвестицій, але й частини інвестованого капіталу. Ці обставини зумовлюють необхідність пошуку шляхів та способів зниження ризику при реалізації інвестиційних проєктів.

Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства у процесі здійснення інвестиційної діяльності.

Усі перелічені завдання інвестиційної діяльності тісно взаємопов'язані та взаємозумовлені. Забезпечення високих темпів розвитку підприємства може бути досягнуте за рахунок добору високоприбуткових інвестиційних проєктів, та за рахунок прискорення реалізації інвестиційних програм, передбачених на тому чи іншому етапі її розвитку. У свою чергу максимізації прибутку [15].

В сучасних умовах правова система України складається з більше ніж 100 законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність. Серед них слід насамперед відзначити Закон України «Про інвестиційну діяльність», Закон України «Про іноземні інвестиції», Закон України «Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні», Закон України «Про цінні папери та фондову біржу», які створюють правову основу інвестиційної діяльності.

Окрім придбання основних засобів, нематеріальних активів, акцій, облігацій, цілісних майнових комплексів тощо, до інвестиційної діяльності належать надходження грошових коштів у вигляді відсотків за аванси

грошовими коштами та позики, надані іншим суб'єктом господарювання, а також грошові надходження у формі дивідендів, від повернення позик, від форвардних контрактів, а також виплати коштів за такими контрактами (за винятком тих контрактів, які укладаються для основної діяльності підприємства).

Враховуючи наведені визначення до основних ознак, характерних інвестиційній діяльності, можна віднести такі:

– ця діяльність являє собою систему практичних дій учасників інвестиційних правовідносин;

– такі дії є основою для виникнення правових наслідків для суб'єктного складу вказаних правовідносин (виникнення, зміна, припинення права власності, інших прав та обов’язків);

– ця система практичних дій здійснюється з метою досягнення певного результату, тобто практичні дії направлені на реалізацію саме інвестиційних проєктів;

– реалізація інвестиційних проєктів, в свою чергу, має на меті отримання прибутку [3].

Отже, інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» з метою отримання економічного та соціального ефекту, які здійснюються шляхом реалізації інвестицій, вкладених в об'єкти інноваційної діяльності.

1.2 Банк як об'єкт і суб'єкт інвестиційної діяльності

Нами було проведено аналіз правових основ банківської діяльності та розглянуто питання визначення банку як об'єкта і суб'єкта інвестиційної діяльності.

Так, відповідно до статті 4 Закону України «Про інвестиційну діяльність» – це один з перших законів прийнятих в Україні. Об'єктами

інвестиційної діяльності може бути будь–яке майно, зокрема, основні фонди і оборотні кошти у всіх галузях і сферах національної економіки, цінні папери, цільові грошові внески, науково–технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права. Забороняється інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно–гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних і інших норм, встановлених законодавством України, а також порушує права і інтереси громадян, юридичних осіб і держави, що охороняються законом [2].

Основними суб'єктами інвестицій та інвестиційної діяльності є інвестори, користувачі об'єктів інвестування, фінансові посередники, представлені інститутами, що забезпечують акумулювання тимчасово вільних грошових коштів та їх найбільш ефективне розміщення. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність», суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути громадяни та юридичні особи України та іноземних держав, а також держави [3].

Інвестори як суб'єкти інвестиційної діяльності можуть приймати рішення про вкладання власних, позичкових або залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Згідно з законом «Про інвестиційну діяльність» інвестори – це фізична або юридична особа, а також держава або територіальна громада, що вкладає майно, майнові права, а також інші цінності, що мають ринкову вартість, з метою отримання прибутку або соціального ефекту безпосередньо у власний або створюваний ним об'єкт інвестування, або через передачу їх реципієнту для реалізації (використання) інвестицій на підставі договору. інвестиційного характеру. Інвестори, відповідно до положення вищезгаданої статті, можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності [8].

Інвестори можуть бути корпоративними, інституційними та індивідуальними.

Визначено, що корпоративні інвестори — це акціонерні товариства, або підприємства інших форм власності, що мають вільні грошові кошти.

Портфельні інвестори, які формують інвестиційний портфель на підставі фундаментального прогнозу поведінки у довготерміновому та середньостроковому періодах – це інституційні інвестори. Інституційними інвесторами можуть бути банки, інститути спільного інвестування – це пайові та корпоративні інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії, інші фінансові установи, які здійснюють операції з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – також за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів [16].

Індивідуальні (приватні) інвестори – це фізичні особи, які використовують свої нагромадження для інвестування. Індивідуальний інвестор найчастіше зацікавлений у тому, щоб вільні грошові кошти принесли дохід, що стане джерелом доходів при досягненні пенсійного віку або забезпечить фінансову стабільність його родині.

Інвестор має право володіти, користуватися, розпоряджатися об'єктами та результатами інвестицій, у т. ч. реінвестиції та торговельні операції на території України, відповідно до законодавчих актів України. Крім того, він має право на придбання необхідного йому майна у громадян і юридичних осіб безпосередньо або через посередників за цінами та на умовах, що визначаються за домовленістю сторін. До того ж інвестор самостійно визначає цілі, напрямки, види і обсяги інвестицій, залучає для їх реалізації на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності тощо. Інвестор зобов’язаний:

– подати фінансовим органам декларацію про обсяги та джерела здійснюваних ним інвестицій;

– одержати необхідний дозвіл або узгодження відповідних державних органів та спеціальних служб на капітальне будівництво;

– одержати висновок експертизи інвестиційних проектів щодо дотримання технологічних, санітарно–гігієнічних, радіаційних, екологічних та архітектурних вимог [17].

Суб'єкт, що приймає інвестиції називається реципієнтом. Реципієнтом є суб'єкт інвестиційної діяльності, власник об'єкта інвестування, що одержав від інвестора майно, майнові права та інші цінності у власність чи у користування та використовує їх у своїй підприємницькій діяльності або в спільній підприємницькій діяльності з інвестором. Відповідно до ч 3 ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність» учасниками інвестиційної діяльності можуть бути громадяни та юридичні особи, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора. Перелік учасників є достатньо широким. Це можуть бути будівельно–монтажні фірми, аудитори, ріелтори, оцінювачі майна, депозитарії та інші.

Суб'єктом, який заслуговує окремої уваги є держава. Держава визначає та контролює правові основи ринкових відносин, перш за все гарантуючи права власності та визначаючи базові правила економічних відносин учасників ринку. Держава може виступати як в ролі інвестора, так і в ролі одного чи декількох учасників інвестиційної діяльності. Держава впливає на інвестиційну діяльність як прямо через державний сектор економіки, так і опосередковано, через свої інститути: органи виконавчої влади і Національний банк, фонд держмайна, позабюджетні фонди, державний антимонопольний комітет тощо. Прямий вплив відбувається тоді, коли держава приймає на себе функції фінансування тих галузей та виробництв, продукція яких має загальнонаціональний характер (наприклад, оборонне виробництво, транспорт). Разом з тим, держава повинна зберегти функції інвестора в соціальній сфері, особливо при державному замовленні та фінансуванні продукції агропромислового комплексу. В деяких випадках держава може проводити інвестиції в засоби виробництва, де спостерігається його спад.

Розрізняють декілька видів державного фінансування інвестицій:

– дотації, гранти – кошти виділяються під визначений проєкт на безкоштовній основі;

– дольова участь – держава виступає в ролі одного з вкладників через свої інститути;

– надання гарантій – держава через свої інститути надає гарантії проведення кредитів, які підприємства отримують від комерційних структур [19].

Опосередкований вплив, в свою чергу, відбувається через регулювання сфер та об'єктів інвестування, організацію та методи здійснення обліку, податкове регулювання, кредитну політику та регулювання кредитних операцій, регулювання грошового обігу та форм розрахунків, валютне регулювання, регулювання ринку цінних папері, регулювання операцій страхування тощо. Методи опосередкованого впливу держава реалізує через нормативно-правову базу, а також через свої інститути.

В кожній державі існує розгалужена мережа фінансових, інвестиційних та кредитних інститутів, які є суб'єктами інвестиційної діяльності. Фінансові інститути або фінансові посередники – це організації, основним предметом діяльності яких є торгівля фінансовими інструментами. Діяльність фінансового інституту по суті зводиться до продажу власних фінансових зобов’язань та придбання фінансових зобов’язань інших емітентів. Фінансові посередники, що беруть участь в інвестиційній діяльності виконують низку важливих функцій, таких як:

– розподілення ресурсів в часі;

– акумуляція заощаджень;

– перерозподіл ризику;

– погодження тривалості активів і зобов’язань;

– забезпечення ліквідності інвестицій.

Основними фінансово-кредитними установами є банки, інвестиційні фонди та страхові компанії. Зокрема, інвестиційні банки діють в основному на

первинному ринку цінних паперів. Найбільш поширеними методами розміщення акцій та облігацій, які використовують банки є такі:

а) андерайтинг – прийняття на себе всієї суми емісії з наступним розміщенням її на ринку;

б) пряме розміщення – банки виступають консультантами між покупцем та продавцем;

в) публічне розміщення – банки створюють групу для розміщення цінних паперів, кожен член якої бере на себе частину емісії і продає цінні папери своїм клієнтам;

г) конкурентні торги – банки виступають в ролі організаторів аукціону [8].

Банки також беруть участь в операціях на вторинному ринку цінних паперів. Це вкладення вільних грошових коштів в цінні папери різних емітентів на відносно довгий період часу. Кожен банк сам визначає, в які види паперів будуть здійснюватися інвестиції.

Об'єктами і суб'єктами інвестиційної діяльності серед фінансових посередників виступають банки, які значно розширюють свою діяльність через запровадження операцій інвестиційного характеру, зокрема, виконують функції депозитаріїв та незалежних реєстраторів цінних паперів акціонерних товариств; інвестиційного кредитування; проєктного фінансування; довірчих операцій; обслуговування іноземної інвестиційної діяльності [10]. Банківські інвестиції опосередковують процес використання тимчасово вільних грошових капіталів у вигляді фінансування (кредитування) капіталовкладень або іншої форми вкладень у реальні активи інвестиційних товарів безпосередньо для обслуговування процесу відтворення. Вони характеризуються пропозицією грошових ресурсів з боку банківської системи і попитом на них з боку потенційних учасників інвестиційної діяльності.

Нами проаналізовано діяльність банків, як професійних учасників ринку цінних паперів. Визначено, що вони одночасно виступають і інвесторами, і посередниками на ринку цінних паперів, а також емітентами цінних паперів,

банки можуть бути акціонерними товариствами. Для банків характерними є специфічні риси. Так, вони опосередковують процес використання тимчасово вільних грошових капіталів у вигляді фінансування (кредитування) капіталовкладень або іншої форми вкладень у реальні активи інвестиційних товарів безпосередньо для обслуговування процесу відтворення та характеризуються пропозицією грошових фондів з боку банківської системи, котрим може бути продавцем, і попитом на ці фонди з боку потенційних учасників інвестиційної діяльності та покупців банківських інвестицій. Формується попит і пропозиція на банківські кредити, портфельні та інші інвестиції банківських установ на фінансовому ринку.

Банки на фінансовому ринку характеризуються такими основними напрямами участі в інвестиційному процесі:

– по-перше, споживання інвестиції або здійснення посередницької діяльності;

– по-друге, участь в інвестиціях або здійснення комісійно-посередницьких та позикових операцій;

– по-третє, інвестування або здійснення банком функцій інвестора або інвестиційного кредитора.

Комерційні банки, як показав аналіз, можуть здійснювати інвестиційні та позикові операції в різних формах інвестування, а саме як:

– пайова участь в інших підприємствах;
– створення дочірніх структур;
– участь у фінансово-промислових групах;
– випуск і розміщення банками акцій промислових підприємств.

Різна спрямованість інвестиційної діяльності банків тісно взаємопов’язана, проте кожна з них керується своєю метою:

– збільшення доходів;
– досягнення ліквідності;
– зменшення ризиків шляхом диверсифікації інвестиційної діяльності;
– посилення впливу фінансового капіталу на інвестиційний процес [15].

Інвестиційна діяльність банку визначається як ріст доходів банку та контроль за рівнем ризику. Якщо банк у своїй діяльності робить ставку на отримання швидких і високих доходів від активних операцій, він тим самим втрачає свою ліквідність, наражаючи себе на ризик стати неплатоспроможним і, навпаки, якщо банк надає перевагу високому рівню своєї ліквідності, він, як правило, втрачає дохідність. Ефективність й надійність роботи комерційних банків залежать від здійснюваної ними політики прибуткового розміщення банківських ресурсів в інвестиційній сфері.

Для забезпечення необхідного рівня ліквідності, банк повинен не мати в надлишку ліквідні кошти, тому що це знижує можливості одержання доходів. Проблема банків пов`язана з диверсифікацію банківських операцій, насамперед розширення інвестиційних вкладень банку, вирішення якої можливе за умов точного передбачення зміни вкладів і попиту на інвестиції, і на цій основі визначення необхідних ліквідних коштів. Для виконання цієї умови банку, перш за все, необхідно правильно сформувати структуру інвестиційного портфеля. Структурування банківського інвестиційного портфеля спрямовано на вирішення двох завдань: по-перше, виділення груп вкладання коштів комерційного банку за певними ознаками; по-друге, створення можливості їх адекватного обліку. У світовій та вітчизняній економічній літературі залежно від об’єкта вкладення капіталу інвестиції до складу інвестиційного портфеля банку включають фінансові та реальні інвестиції.

Аналіз показав, що одним із критеріїв поділу банківських інвестицій є характер участі в інвестуванні, згідно з яким вони діляться на прямі та непрямі інвестиції. Під прямими інвестиціями розуміють особисту участь інвестора у виборі об’єктів інвестування і вкладенні коштів. Непрямі інвестиції – це інвестування, що опосередковується іншими особами (інвестиційними або іншими фінансовими посередниками). Відповідно до класифікації банківські інвестиції залежно від періоду інвестування пропонується розглядати короткострокові (до 1 року), середньострокові (від 3 до 5 років) та

довгострокові (понад 5 років) інвестиції. Проте в банківській практиці інвестиційні операції прийнято поділяти на короткострокові, які здійснюються на період вкладання не більше року (наприклад, короткострокові депозитні вклади, ощадні сертифікати, облігації, казначейські білети, облігації підприємств, тощо) та довгострокові інвестиції (довгострокові облігації, казначейські білети та реальні інвестиції). Неакціонерні вкладення комерційного банку в статутні капітали організаційно–правових форм поза своєю економічною сутністю так само, як і акції, виражають відносини співволодіння, пропонується виділити такі складові інвестиційного портфеля комерційного банку – борговий, дольовий вексельний та реальний сектори. У зв'язку з цим інвестиційні операції пропонується розділити відповідно до внутрішнього складу інвестиційного портфеля на боргові, дольові, вексельні та реальні, що представлені на рис. 1.4 тощо.

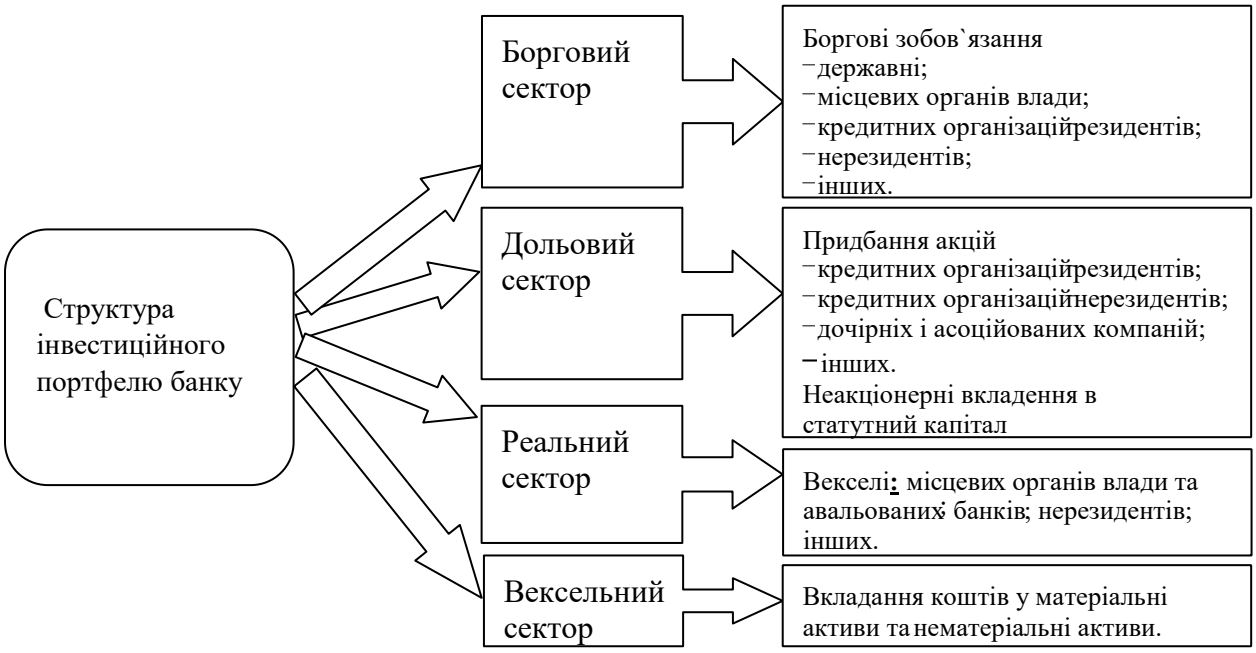

Рисунок 1.4 – Структура банківського інвестиційного портфеля

Джерело [16]

Структура інвестиційного портфеля (рис. 1.4) орієнтована на чинну банківську систему та вимагає такі сектори: борговий сектор, дольовий, реальний та вексельний.

В структурі інвестиційного портфеля є інвестиції у цінні папери та прямі банківські інвестиції. Структура портфельних інвестицій у балансовому розрізі згідно з Положенням «Про порядок визначення справедливої вартості та зменшення корисності цінних паперів» має такий вигляд:

- цінні папери у торговому портфелі банку;
- цінні папери в портфелі банку на продаж;
- цінні папери в портфелі банку до погашення;
- інвестиції в асоційовані та дочірні компанії .

Торговий портфель банку – це частина інвестиційного портфеля комерційного банку, у склад якого входять цінні папери, придбані банком для перепродажу з метою отримання прибутку від короткотермінових коливань їх ціни.

Цінні папери на продаж – це цінні папери, що придбані банком на короткий термін з наміром подальшого його продажу. За своєю природою цінні папери на продаж вільно реалізуються та знаходяться у власності банку до 1 року. У портфелі цінних паперів на продаж обліковуються акції, інші цінні папери з нефіксованим прибутком та боргові цінні папери.

Крім операцій з цінними паперами як інвестиційних операцій, банк здійснює прямі банківські інвестиції, які можна класифікувати так:

а) інвестиції у власну діяльність, це, насамперед, інвестиції у власні основні фонди та інші вкладення, які збільшують вартість власних активів банку;

б) інвестиції в інші види діяльності;

в) продаж–купівля цінних паперів на вторинному ринку, портфельне управління фінансовими активами. Крім купівлі-продажу цінних паперів від імені клієнтів інвестиційні банки також ведуть операції і здійснюють інвестування від власного імені;

г) інвестиційне проектування, моніторинг реалізації планів розвитку;

д) довгострокове кредитування під заставу цінних паперів.

З наведеної класифікації інвестицій та їх класифікаційних ознак необхідно відзначити дві основні форми – це реальні і фінансові інвестиції. Саме вони визначають напрями банківського інвестування.

Крім того, при розподілі коштів на здійснення інвестиційних операцій потрібно вирішувати протиріччя між їх ризиковістю і дохідністю. Інвестиційний ризик супроводжує реалізацію практично всіх інвестиційних проектів, у яких би формах вони не здійснювались, можна констатувати, що він є об'єктивним явищем. У кожному випадку причиною збитків можуть бути випадкові події, що спричинили виникнення і реалізацію ризиків.

Можливі прояви негативного впливу чинників інвестиційних ризиків представлено на рис. 1.5.

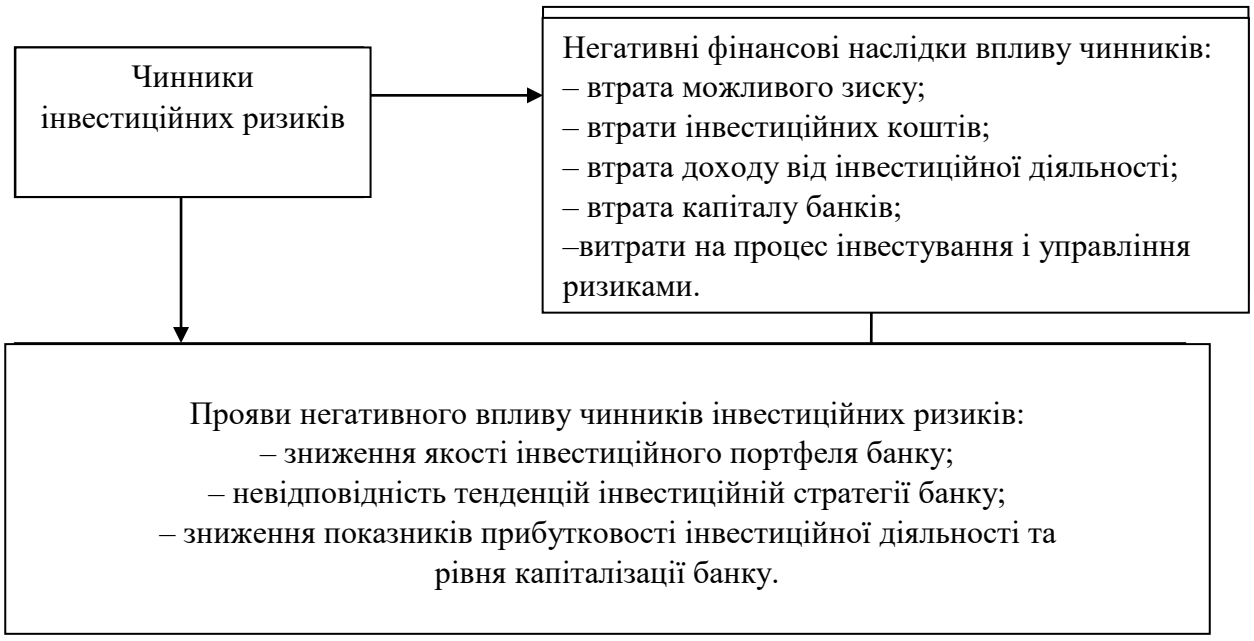

Рисунок 1.5 – Схема прояву негативного впливу чинників інвестиційних ризиків.

Повністю нейтралізувати ризик при здійсненні інвестиційної діяльності банку майже не можливо, але можна зменшити його вплив за допомогою ефективних методів управління ризиком.

До способів зниження ризику, який приймає на себе банк, займаючись інвестиційною діяльністю, можна віднести:

– імунізацію (статистичний метод зниження ризику, який передбачає здійснення постійної ревізії та збалансування інвестиційного портфеля);

– диверсифікацію (придбання різних видів інвестицій із різним ступенем ризику – прибутковістю й ліквідністю);

– лімітування (метод управління інвестиційним ризиком, який полягає в завчасному обмеженні можливих втрат);

– страхування (спосіб мінімізації інвестиційного ризику за допомогою сплати страхових внесків);

– хеджування (підхід, при якому свідомо використовується протилежна реакція різних паперів на одну і ту саму подію). Він заснований на такому розподілі активів, при якому сумарний вплив тієї або іншої події на їхню вартість виявився нульовим [13].

Таким чином, суб'єктами інвестиційної діяльності (інвесторами і учасниками) можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави в особі урядів. Об'єктами інвестиційної діяльності вважається будь–яке майно, зокрема, основні фонди і оборотні кошти, цінні папери, цільові грошові внески, науково–технічна продукція, тощо. Врахування особливостей банківських інвестицій, взаємозалежності банківської інвестиційної діяльності від структурних чинників розвитку економіки та використання банківськими і фінансово–кредитними установами нових методів управління інвестиційним портфелем дозволить вдосконалити діючу практику управління інвестиційними вкладеннями банків, підвищити обґрунтування управлінських рішень банками при розробці стратегії і тактики на основі підтримання оптимального співвідношення ліквідності, дохідності та надійності банку і реально збільшити ефективність банківських інвестицій.

1.3 Сутність банківської системи України

Банк – це кредитно–фінансова установа, яка здійснює грошові розрахунки, акумулює грошові кошти та інші цінності, надає кредити та здійснює інші послуги за фінансовими операціями. Одна з головних задач банків складається в необхідності підтримки оптимальної структури своїх активів з урахуванням економічного положення. Банки мають реагувати на економічну і політичну ситуацію. При кризовій ситуації скорочуються довгострокові інвестиції і терміни кредитування. В умовах скорочення ризику банківська система активізує свою діяльність, одержуючи доходи – процентні надходження. В Україні банківська система має дворівневу структуру, основу якої було закладено Законом України «Про банки і банківську діяльність», прийнятим у 1991 році. На першому рівні знаходиться центральний банк держави – Національний банк України, на другому рівні – комерційні банки різних форм власності, спеціалізації та територіального статусу (рис. 1.6).

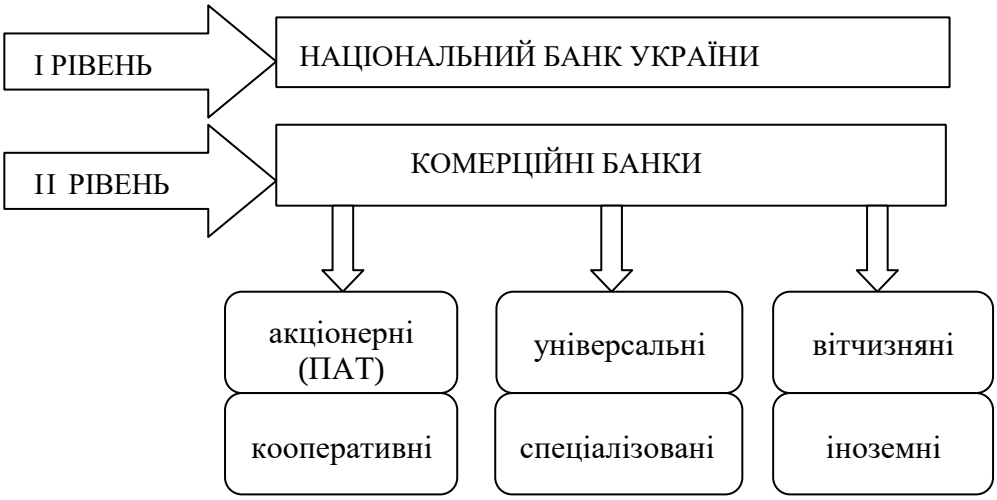

Рисунок 1.6 – Структура банківської системи України

Розвиток банківської системи України зв`язано з реформуванням колишнього Державного банку СРСР. В сучасних умовах Україна має єдину нааціональну грошову одиницю, в країні побудована національна база для емісії паперових грошей і карбування монет, запроваджена система електронних рахунків, удосконалена система бухгалтерського обліку на основі міжнародних стандартів, створено національну біржу, тощо. Фінансова

система існує у кожній державі незалежно від рівня її економічного розвитку, що формує також і банківську систему країни. Фінансова система України представлена на рис. 1.7 тощо.

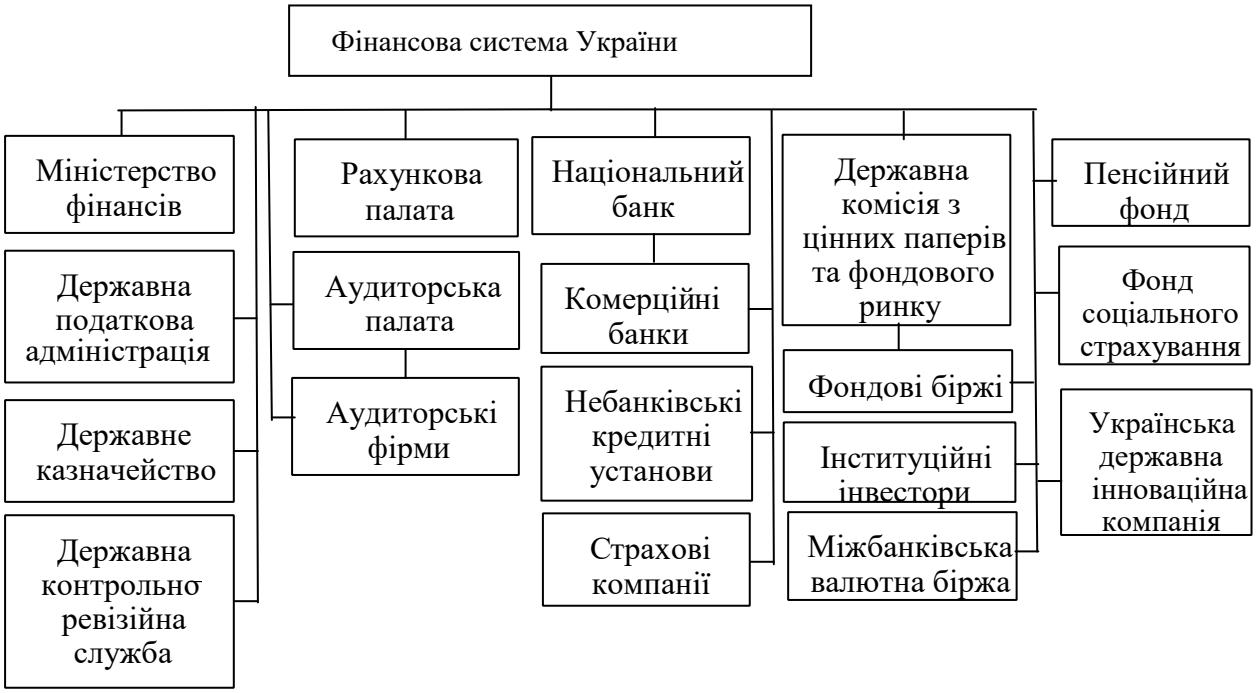

Рисунок 1.7 – Схема фінансової системи України

В залежності від того, кому належать кредитні та кредитно–фінансові заклади, в країнах з ринковою економікою розрізняються:

– державні кредитні та кредитно-фінансові заклади;
– приватні кредитні та кредитно-фінансові заклади.

Перша група – це центральні банки, які мають монопольне право випуску банкнот, окремі комерційні банки, поштово–збережені каси, деякі заклади, які виконують спеціальні функції по кредитуванню тієї чи іншої галузі. Розвиток державно–монополістичного капіталізму супроводжується зростом державної власності в різних сферах, в тому числі в сфері кредиту. За характером діяльності банки розділяються на: емісійні; комерційні; інвестиційні; іпотечні; забережні; спеціалізовані (наприклад, торгівельні).

Емісійні банки здійснюють випуск банкнот і є центрами кредитної системи. Вони займають в ній особливе положення та являються «банками банків».

Основним завданням інвестиційних банків є фінансування та довгострокове кредитування різних галузей промисловості, торгівлі та транспорту. Через інвестиційні банки задовольняється значна частина потреб промислових та інших підприємств в основному капіталі. Розвиток цієї складової кредитної системи характерно для ринку. На відміну від комерційних банків інвестиційні мобілізують частину своїх ресурсів шляхом випуску власних акцій та облігацій, а також отримання кредитів від комерційних банків. Разом з тим вони відіграють активну роль у випуску та розміщенні акцій промислових та інших компаній.

Національний банк України – це банк першого рівня банківської системи і є особливим органом державного управління, який проводить єдину державну грошового–кредитну політику з метою забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Банки створюються на акціонерних або пайових засадах юридичними та фізичними особами. Свої функції банки реалізують через виконання таких операцій, як залучення коштів підприємств, установ, організацій, населення на депозитні, вкладні рахунки та недепозитне залучення коштів; кредитування суб'єктів господарської діяльності та громадян, вкладання у цінні папери, формування касових залишків та резервів, формування інших активів; касове та розрахункове обслуговування національної економіки, виконання валютних та інших банківських операцій. НБУ здійснює видатки за рахунок власних доходів у межах затвердженого кошторису, а в окремих випадках – також за рахунок Держбюджету України. Одержання прибутку не є метою його діяльності.

Діяльність банків здійснюються на основі законодавчо–правової бази країни і керуються Конституцією України, Законами України «Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність», законодавством України про акціонерні товариства та інші види національних товариств, іншими законодавчими актами України, нормативними актами Національного банку України і своїми статутами. З січня 1998 року банківська

система України перейшла на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і статистики [23].

До задач НБУ відносяться наглядові, регулятивні й контрольні. Як показав аналіз їх виконання забезпечується через:

– здійснення всіх видів перевірок банків на місцях, інших кредитних установ та суб`єктів підприємницької діяльності, а також перевірку достовірності інформації, що надається юридичним та фізичним особам під час реєстрації банків, кредитних установ і ліцензування банківських операцій;

– висунення вимог щодо проведення загальних зборів акціонерів банків та інших кредитних установ і визначення питань, за якими мають бути прийняті рішення.

Функціями Національного банку є: проведення грошово-кредитної політики; монопольно здійснення емісії національної валюти України та організація її обігу; організація системи рефінансування комерційних банків; встановлення для банків правила проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку і звітності; організація створення та методологічного забезпечення системи грошово–кредитної і банківської статистичної інформації та статистики платіжного балансу; визначення системи, порядку і форми платежів, у тому числі між банками; визначення напрямів розвитку сучасних електронних банківських технологій; здійснення банківського регулювання та нагляду; ведення Державного реєстру банків та здійснення ліцензування банківської діяльності; ведення офіційного реєстру ідентифікаційних номерів емітентів платіжних карток внутрішньодержавних платіжних систем; складання платіжного балансу, здійснення його аналізу та прогнозування, тощо [17].

Правовий статус НБУ суб’єктів адміністративно-правових відносин – це юридичне закріплення ролі та місця в системі відповідних органів державної влади і в системі органів управління. Національний банк за своїм правовим статусом є однією з найважливіших інституцій держави. Він не входить до жодної з гілок влади. Наявність владних повноважень є найважливішою

ознакою правового статусу Національного банку України. Це означає, що НБУ має встановлювати обов'язкові для виконання правила і норми та контролювати їх виконання. З організаційного погляду важливим є факт того, що нормативно-правові акти Національного банку видаються у формі постанов Правління НБУ, а також інструкцій, положень, правил, що затверджуються постановами Правління Національного банку. Вони не можуть суперечити законам та іншим законодавчим актам України. Призначення на посаду та звільнення з посади голови НБУ здійснює Верховна Рада України за поданням Президента України. Крім того, саме Верховна Рада України призначає частину складу Ради Національного банку, а інша частина призначається Президентом країни.

Національний банк допомагає урядові визначити найліпший момент для випуску облігації, їхню ціну, доходність та інші характеристики, що забезпечують привабливість випуску для інвесторів, місце, де ліпше розмістити облігації. Для успішного виконання цього завдання банк повинен мати точну й своєчасну інформацію про стан економіки, рух кредитних ресурсів тощо. Проте деколи Нацбанкові доводиться приймати рішення ще до того, як статистика підтвердить передбачувану подію. Тому він проводить власні дослідження, результати яких звичайно публікуються.

Функціонування Національного банку України пов`язане з управлінням державними депозитами (навіть якщо вони розміщені в комерційних банках). Майже всі урядові видатки й доходи проходять по рахунках Національного банку. Він також має рахунок для вкладення урядових доходів в цінні папери та рахунок, на якому перебувають інвалютні запаси. Щоб торгувати валютою, НБУ повинний мати валютні рахунки в центральних банках відповідних країн. Коли уряд вирішує здійснити інтервенцію на валютному ринку з метою змінити обмінний курс національної валюти або утримати його від падіння, Нацбанк знімає з інвалютного рахунку певну суму й купує на неї національну валюту, змінюючи в такий спосіб баланс попиту й пропозиції. І навпаки, НБУ скуповує інвалюту, якщо прийнято рішення уповільнити зростання обмінного

курсу національної валюти. В першому випадку вторгнення лімітується наявністю національної валюти на урядових рахунках, у другому – наявністю інвалюти.

Аналіз показав, що одне з завдань Національного банку України є управління державним боргом, тобто цілеспрямовано змінювати ту його частину, яка представлена державними облігаціями. Управління державним боргом має бути погоджено з цілями уряду, з фіскальною політикою держави.

Нами було визначено характеристику державних банків України. На даний момент часу є чотири державних банківських установи.

По даним рейтингу державних банків України аналіз показав, що у 2021 році АТ «Ощадбанк» посів 2-е місце за обсягом загальних активів, власного капіталу, залучення коштів, кредитів та заборгованості клієнтів і фінансового результату (прибутку).

Комерційні банки – це банки другого рівня на банківському ринку України і вони є регіональними. Значна частина комерційних банків знаходяться в м. Києві та вважаються індустріально розвиненими.

Комерційні банки – це банки, які здійснюють кредитування промислових, торгівельних та інших підприємств головним чином за рахунок тих грошових капіталів, які вони отримують у вигляді вкладів. За формою власності вони розділяються на: приватні акціонерні; кооперативні; державні. На початкових ступенях розвитку капіталізму переважали індивідуальні банківські фірми, але з розвитком капіталізму і особливо в епоху імперіалізму деяка частина всіх банківських ресурсів зосередилась в акціонерних банках. Розвиток державно–монополістичного капіталізму знайшло вираження в одержавленні деяких комерційних банків.

Комерційні банки за обсягом та характером здійснюваних ними операцій, поділяються на універсальні та спеціалізовані. Універсальні банки виконують усі банківські операції для своїх клієнтів. Спеціалізовані банки або обслуговують визначену сферу, галузь господарства, групу клієнтів, або виконують незначну кількість операцій.

Спеціалізовані банки:

– обслуговують певну категорію клієнтів – банки з клієнтською спеціалізацією;

– обслуговують переважно юридичних і фізичних осіб у межах певної галузі – банки з галузевою спеціалізацією;

– надають невеликий аспект послуг для більшості своїх клієнтів – банки із функціональною спеціалізацією.

Спеціалізовані банківські заклади включають банки, які спеціально займаються саме видом кредитування. Таким чином, зовнішньоторговельні банки спеціалізуються на кредитуванні експорту та імпорту товарів.

Діяльність комерційних банків здійснюють на договірних умовах кредитне, розрахунково-касове та інше банківське обслуговування юридичних і фізичних осіб. Приймають і розміщують грошові вклади своїх клієнтів, ведуть рахунки банків-кореспондентів, а також можуть виконувати всі або деякі з таких операцій: фінансування капітальних вкладень за дорученням власників або розпорядників капіталів, що інвестується; випуск платіжних документів та інших цінних паперів (чеків, акредитивів, векселів, акцій, сертифікатів, облігацій, тощо); купівля, продаж і зберігання державних цінних паперів, а також цінних паперів інших емітентів; видача доручень, гарантій та інших зобов’язань за третіх осіб, які передбачають її виконання у грошовій формі; касове виконання державного бюджету; придбання права вимоги з постачання товарів і надання послуг, прийняття ризиків виконання таких вимог та їх інкасування (факторинг); купівля у підприємств і громадян та продаж їм іноземної валюти; купівля і продаж у держави і за кордоном дорогоцінних металів, природних дорогоцінних каменів, а також виробів з них; довірчі операції (залучення і розміщення коштів; управління цінними паперами тощо)за дорученням клієнтів; надання консультативних та інших послуг, пов’язаних із банківською та іншою комерційною і господарською діяльністю.

Згідно з нормативно-правовою базою комерційним банкам України забороняється вести діяльність у сфері матеріального виробництва і торгівлі матеріальними цінностями, а також діяльністю з усіх видів страхування. Їм забороняється використовувати свої союзи та інші об’єднання для досягнення згоди, спрямованої на монополізацію ринку банківських послуг, установлення монопольних ставок і комісійних винагород, обмеження конкуренції у банківській справі. Комерційні банки виконують такі основні функції як мобілізація вільних грошових коштів і перетворення їх у капітал, кредитування підприємств, держави та населення, здійснення депозитної емісії (випуск кредитних інструментів обігу на підставі створення банком вкладів), забезпечення розрахунково-платіжного механізму, також виконання емісійно-засновницької функції, надання економічної інформації та послуг консультаційного характеру.

Мінімальний розмір статутного капіталу на момент реєстрації комерційного банку не може перевищувати або бути менше:

– для місцевих кооперативних банків – 1 мільйона євро;

– для комерційних банків, які здійснюють свою діяльність на території однієї області – 3 мільйонів євро;

– для банків, які здійснюють свою діяльність на території всієї України – 5 мільйонів євро [5].

Комерційні банки в Україні можуть функціонувати як універсальні або як спеціалізовані. За спеціальністю банки можуть бути ощадні, інвестиційні, іпотечні та розрахункові. В Україні існує два державних комерційних спеціалізованих банка у формі відкритих акціонерних товариств (Ощадний банк та Експортно-імпортний банк України), а решта комерційних банків є універсальними. Джерела формування банківських ресурсів відображаються у правій частині балансового звіту і називаються пасивами банку. За джерелами формування пасиви не однорідні і складаються з власного капіталу та зобов’язань банку перед вкладниками і кредиторами. Зобов`язання банку розподіляються на: кредити, отримані від НБУ; кошти інших банків (залишки

на коррахунках, кредити та депозити); кошти клієнтів (кошти до запитання і строкові кошти); кошти бюджету, позабюджетних фондів та інші кошти клієнтів, що утримуються з бюджету; боргові цінні папери, емітовані банком; чисті нереалізовані витрати від похідних фінансових інструментів; нараховані витрати до сплати; субординована заборгованість та інші зобов`язання.

Відповідно до ст. 51 Закону України – Про банки і банківську діяльність банківські розрахунки провадяться у готівковій та безготівковій формах згідно із правилами, встановленими нормативно–правовими актами Національного банку України. Безготівкові розрахунки здійснюються на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді. Банки в Україні можуть використовувати як платіжні інструменти: платіжні доручення, платіжні вимоги, вимоги–доручення, векселі, чеки, банківські платіжні картки та інші дебетові і кредитові платіжні інструменти, що застосовуються у міжнародній банківській практиці [5].

Отже, аналіз банківської діяльності показав, що становлення банківської системи тісно пов’язане зі створенням ефективного механізму управління банківською діяльністю, дійової системи регулювання і контролю банківських операцій. Банківська система – законодавчо визначена, структурована сукупність фінансових посередників грошового ринку, які займаються банківською діяльністю. За своєю структурою банківська діяльність має дворівневу систему. На першому рівні знаходиться центральний банк. На нього покладається відповідальність за вирішення макроекономічних завдань в грошово–кредитній сфері, перш за все – підтримання сталості національних грошей та забезпечення сталості функціонування всієї банківської системи. На другому рівні банківської системи знаходяться решта банків – комерційні банки. За рахунок збільшення статутного капіталу відповідно до вимог Закону України «Про банки і банківську діяльність» та нормативно-правових актів НБУ включає в себе зростання іноземного капіталу на національному фінансовому ринку є поштовхом до розвитку конкуренції на ринку капіталів,

покращення рівня обслуговування, здешевлення кредитних ресурсів та підвищення ставок по депозитним операціям.

Висновки до розділу 1

На основі проведеного аналізу можна зробити такі висновки: відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційна діяльність – сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій, з метою отримання економічного або соціального ефекту.

Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність» суб'єктами інвестиційної діяльності є інвестори та учасники інвестиційної діяльності, які забезпечують здійснення інвестицій. Такий поділ залежить від функцій, які вони виконують. Суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути державні органи влади, фізичні та юридичні особи України та інших держав. Основним суб'єктом інвестиційної діяльності є інвестор, який приймає рішення про вкладення власних, позикових або залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування з метою отримання вигід від експлуатації створеного об'єкта. Також об'єктами інвестиційної діяльності може бути будь–яке майно, зокрема, основні фонди і оборотні кошти , цінні папери, тощо.

Банк як об'єкт та суб'єкт інвестиційної діяльності включає в себе розробку своєї інвестиційної стратегії, оскільки банк може дотримуватися відповідної класифікації і формувати інвестиційні портфелі. Залежно від співвідношення очікуваного зростання капіталу та ризику можна виділити види портфелів зростання: агресивного, консервативного та середнього. Забезпечуючи необхідний рівень ліквідності, банку важливо не мати в надлишку ліквідні кошти, оскільки це знижує можливості одержання доходів. Врахування особливостей інвестиційної діяльності банків та використання банківськими і фінансово–кредитними установами нових методів управління інвестиційним портфелем дозволить вдосконалити діючу практику управління

інвестиційними вкладенням банків, підвищити обґрунтування управлінських рішень банками, дохідності та надійності банку і реально збільшити прибутковість банківських інвестицій.

Розвиток банківської системи України – одна з необхідних умов ефективного функціонування економіки країни при переході до ринкових відносин, оскільки він сприяє раціональному використанню фінансових ресурсів. Проте, дедалі частіше спостерігається банкрутство банків, що свідчить про неправильно обрану ними стратегію розвитку. Становлення банківської системи тісно пов’язане з дійовою системою регулювання і контролем банківських операцій . Банківська система в умовах ринку попри належний рівень капіталізації банківських установ та розвиток різних видів спеціалізованих комерційних банків нарівні з банками універсальними, що в сукупності утворюють другий рівень системи, має включати також інфраструктуру, щоб забезпечити нормальне функціонування банківської системи загалом.

2 АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

2.1. Сучасний стан інвестиційної діяльності банків в Україні

Однією із умов безперервного розвитку банків в Україні є можливість формування стратегії їх розвитку в умовах світових тенденцій розвитку фінансових ринків і розвитку фінансових інструментів, як вже добре відомих на ринку так і нових. У сформованих умовах стратегії прибутковості банків відбувається за рахунок мінімізації ризиків інвестиційної діяльності. Банківська система повинна досягати розвитку за рахунок активізації інвестиційної діяльності, що передбачає, зокрема, впровадження нових банківських продуктів, пов’язаних саме з ринком цінних паперів, це в подальшому дозволить, за рахунок розвитку фінансового ринку країни у частині фондового ринку.

Аналіз сукупних активів комерційних банків України за даними Міністерства фінансів України наведено в табл. 2.1

Таблиця 2.1 – Аналіз сумарних активів банків України 2008-2022 рр., млрд. грн.

Роки	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Сумарні активи	599	926	880	942	1054	1127	1278	1316	1254	1256
Резерви по актив. операціям	201	48	122	148	157	141	131	204	321	484
Роки	2018	2019	2020	2021	2022	2014/ 2008	2018/ 2014	2022/ 2018	2022/ 2021	–
Сумарні активи	1336	1360	1494	1822	2053	678	58	717	231	–
Резерви по актив. операціям	516	555	492	375	278	111	385	–238	–96	–

Проведений аналіз свідчить що протягом 14 років сукупні активи другого рівня банківської системи України (всіх комерційних банків) мали

тенденцію до збільшення. Так у порівняні з 2008 роком сумарні активі у 2014 року збільшилися на 678699 млн. грн., у порівнянні 2018 року з 2014 роком – збільшилися на 58263 млн. грн., у порівняні 2022 року з 2018 роком – збільшилися на 717570 млн. грн., у порівняні на початок 2022 року з початком 2021 року – збільшилися на 231114 млн. грн. Резерви по активним операціям банків свідчить, що протягом 2008-2019 років простежувалась тенденція збільшення резервів, але внаслідок кризи у банківської системи з 2019 року резерви по активним операціям банків зменшуються. Наступні періоди за 4 роки, 2008 та 2014 роки, бралися для порівняння, так як ці роки були кризові для економіки України.

Для повноти картини аналізу сумарних активів комерційних банків України наведено графік темпів росту на рис. 2.1 тощо.

Рисунок 2.1 – Темпи росту сумарних активів комерційних банків України

Сформовано за [26]

Збільшення активів банків України відбувається за рахунок збільшення гривневої складової. Якщо проводити огляд всього банківського сектору за окремими показниками, то за даними НБУ [27] протягом 2014–2021 року

простежується наступна картина: так кількість банківських установ зменшилася на 74 банку у порівняні з 2014 роком (145 банків). І на кінець 2021 року в Україні нараховується 72 банк. Чисті процентні доходи банківської системи на початок 2022 року зіставляють 117,6 млрд.грн, що дало росту за рік на 32,8 млрд. грн. Чисті комісійні доходи банківського сектору за 2021 рік виросли на 11,6 млрд. грн. Відрахування в резерви за 2021 рік зіставляє 3,4 млрд. грн., що на 27,6 млрд. грн. менше ніж відрахування в резерви у 2020 році. Чистий прибуток-збиток від діяльності всього банківського сектору України показав ріст на 37,8 млрд. грн. Тенденції змін проаналізованих показників приведено на рис. 2.2 тощо.

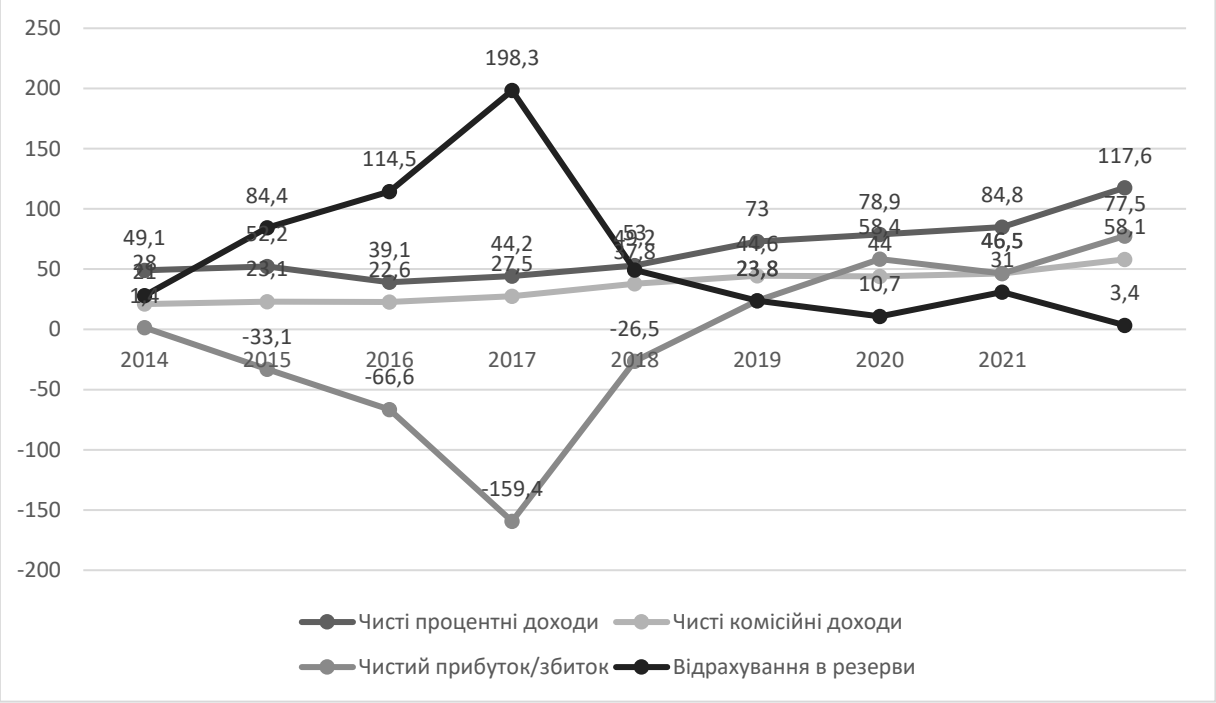

Рисунок 2.2 – Фінанси результати банківського сектору України 2014-2021рр., млрд. грн.

Сформовано за даними [27]

На сьогоднішньому етапі розвитку банківського сектору економіки України в умовах військово-політичної агресії продовжують існувати причини того, що банківські установи не зацікавлені в розвитку банківського інвестування через значні ризики. Якщо розглядати можливість залучення інвестицій в економіку, то з боку банківського сектору простежуються

тенденція, що фінансове інвестування відбувається загалом за рахунок збільшення величини довгострокових кредитів ніж залучення фінансового інвестування банківського сектору за рахунок фондового ринку. Так, довгострокові кредити банків у 2021 році зіставляли 180 млрд. грн у той же час довгострокові цінні папері (облігації підприємств) зіставляли тільки 6 млрд. грн., що в 30 разів менше ніж залучених довгострокових кредитів. Співвідношення довгострокових кредитів та довгострокових цінних паперів наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз залучених фінансових інвестицій в економіку України за 2014 – 2021 рр.

Роки	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Довгострокові кредити банків, млрд. грн.	43	34	35	35	41	40	57	180
Довгострокові цінні папери, млрд. грн	38	55	40	21	15	18	10	6
Співвідношення довгострокових кредитів і довгострокових інвестицій в цінні папери банків, разів	1,13	0,62	0,88	1,67	2,73	2,22	5,70	30

Для того, щоб мати можливість оцінити інвестиційну діяльність банків України, на мою думку, треба аналізувати цю діяльність за допомогою наступних показників, таких як: торговий портфель банків та портфель цінних паперів банку, які банк виставляє на продаж. Вартість портфелю цінних паперів банків України наведено на рис. 2.3 тощо.

Цінні папері які банки виставляють на продаж з 2017 року збільшився в 1,63 рази у 2021 році.

У таблиці. 2.3 наведено обсяги фінансових інвестицій у торговий портфель банків України.

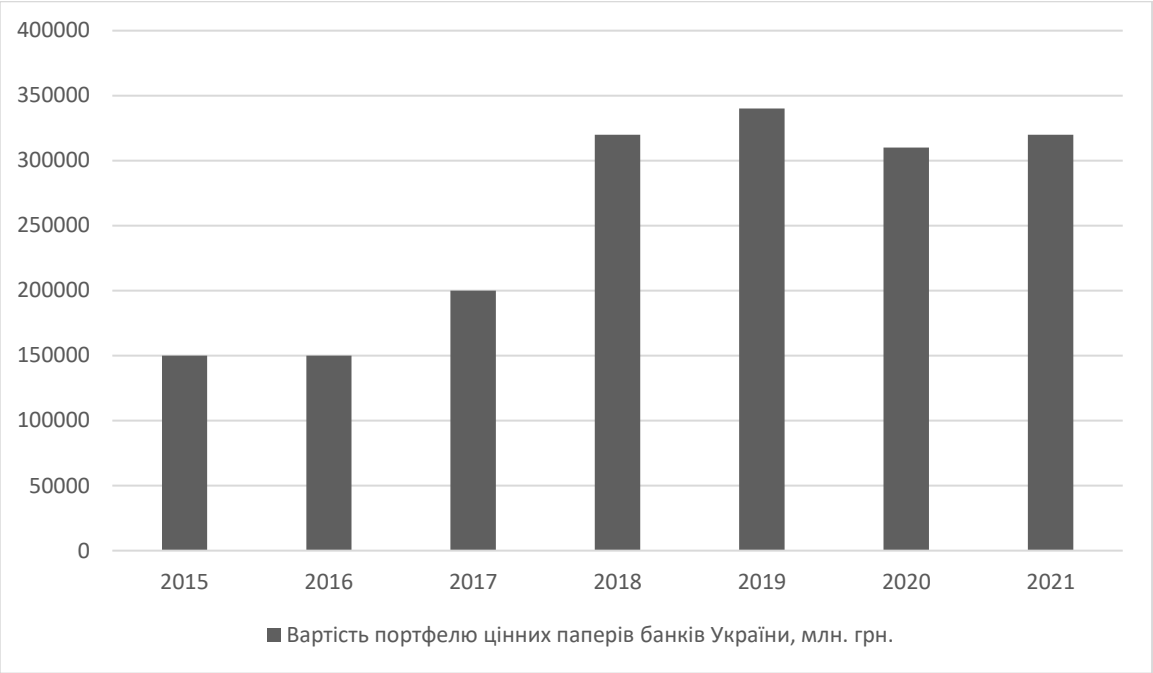

Рисунок 2.3 – Вартість портфелю цінних паперів банків України 2015-2021 рр.

Таблиця 2.3 – Торговий портфель банків України 2015-2021 рр.

Роки	Торговий портфель, млн.грн	Абсолютне відхилення 2021/2015	Абсолютне відхилення, 2021/2020	Відносне відхилення 2021/2015	Відносне відхилення 2021/2020
2015	17462,6	42989,61	3575,89	346,18	106,29
2016	9829				
2017	20117,58				
2018	53647,21				
2019	58647,57				
2020	56876,32				
2021	60452,21				

Аналіз даних торгового портфелю банків (наведено у табл. 2.3) свідчить про загалом позитивну тенденцію. Банківська інвестиційна діяльність до лютого 2022 року свідчить про нарощування обсягів інвестування у цінні папері, що дозволяло банкам направляти стратегію свого розвитку на уникання кредитних ризиків.

Таким чином проведений огляд банківського інвестиційної діяльності дозволяє зробити висновки, що навидь при позитивної тенденції нарощування інвестиційного портфеля банків відбувається недостатній розвиток саме

інвестиційних операцій банків на відміну від кредитних операцій банків, що загалом пояснюється недостатнім розвитком фондового ринку України. Українські банки з причин та побоювань того, що на фондовому ринку Україні традиційно не має привабливих і високоліквідних фінансових інструментів, які б мотивували банківські установи для розширення їх інвестиційної діяльності. Стратегія управління інвестиційною діяльністю банків має великі перспективи розвитку саме в частині інвестування в цінні папери банків України, саме за рахунок банківського інвестування може бути досягнуто оптимальне співвідношення ризикових операцій банків на фондовому ринку.

2.2 Організаційно-економічна характеристика АТ «Ощадбанк»

АТ «Ощадбанк» на сьогоднішній день є одним з найбільших фінансових інститутів української держави, що має широко розгалужену мережу установ.

Це єдиний в Україні банк, що має закріплену законом державну гарантію повного збереження грошових коштів та інших цінностей громадян, довірених банку. Засновником АТ «Ощадбанк» являється Публічне акціонерне товариство (ПАТ) «Державний ощадний банк України», яке є державним банком. Засновником АТ «Ощадбанк» є держава в особі Кабміну України.

Головою правління АТ «Ощадбанк» є Сергій Наумов. Рейтинг банку за даними Національного банку України займає 2 місто за розмірами активів серед інших комерційних банків України.

Банк утворений відповідно до розпорядження президента України №106, постанови Кабінету міністрів України №876 шляхом перетворення Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України. Банк є правонаступником Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України.

Організаційно–правова форма відповідно до внесених змін до п. 4 Статуту АТ «Ощадбанк» – публічне акціонерне товариство (ПАТ). АТ «Ощадбанк» є державним банком, в якому 100% статутного капіталу належать

державі. Структура банку, відповідно до затвердженого статуту, будується за принципом централізації з вертикальним підпорядкуванням.

Банк у своїй діяльності керується Конституцією України та законами України: «Про банки та банківську діяльність», «Про Національний банк України», іншими законами України, нормативно-правовими актами НБУ та Статутом АТ «Ощадбанк».

На підставі банківської ліцензії № 148, виданої Національним банком, АТ «Ощадбанк» має право здійснювати банківські операції, визначені законом України «Про банки та банківську діяльність» [16]. Відповідно до цих документів бухгалтерський облік та фінансова звітність у банку ґрунтується на таких принципах: принцип безперервності, обачності, послідовності, відповідності доходів та витрат, автономності, превалювання сутності над формою, повного висвітлення, історично (фактичної) собівартості та періодичності.

На сьогодні АТ «Ощадбанк» очолює топ-20 найбільш надійних банків України та інвестиційної компанії Dragon Capital. У рейтингу міжнародної аудиторської компанії «Делойт» АТ «Ощадбанк» входить до ТОП–50 банків Центральної та Східної Європи та є найбільш стійким банком України за версію видання Forbes Україна. Нині українці можуть отримувати банківські послуги в 1183 відділеннях у всіх контрольованих регіонах України. Згідно з даними НБУ станом на кінець першого півріччя 2023 року Ощадбанк мав найбільш розгалужену мережу відділень серед усіх українських банків. До послуг клієнтів 2 790 банкоматів та 2 555 терміналів самообслуговування. Більшість послуг Ощадбанку цілодобово доступна в додатку «Мобільний Ощад».

Ощадбанк є учасником спільної мережі системно важливих банків України Power Banking, що створена за ініціативи НБУ і складається з установ, які надаватимуть банківські послуги (отримання готівки, платежі, перекази, обмін валют) навіть в умовах тривалої відсутності електроенергії. Зокрема,

450 відділень Ощадбанку входять до Power Banking і готові працювати за повного блекауту.

Ощадбанк є лідером державної програми пільгового іпотечного кредитування єОселя: видано більше 1000 таких кредитів на загальну суму 1,4 млрд грн. На рахунку Ощадбанку і перша видана єОселя загалом, і перший такий кредит, виданий на квартиру в об'єкті незавершеного будівництва, і перша спільна програма з регіональною владою, яка зі свого бюджету компенсує частину відсоткової ставки.

2.3 Аналіз основних показників діяльності АТ «Ощадбанк»

Нами було визначено основні види послуг діяльності банку, який обслуговує юридичних і фізичних осіб:

– відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів;

– кредити на придбання житла, автомобілів, товарів тривалого користування;

– короткострокові та довгострокові кредити підприємствам, установам, організаціям;

– переказ грошових коштів у національній та іноземній валюті в Україні та за кордон з відкриттям та без відкриття рахунку;

– обслуговування і продаж чеків, векселів та інших платіжних інструментів;

– купівля-продаж банківських металів;

– розміщення коштів на депозитних рахунках;

– відкриття карткових рахунків та обслуговування банківських платіжних карток міжнародних платіжних систем MasterCard і Visa;

– відповідальне зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів;

– депозитарні послуги зберігача цінних паперів;

– перевезення валютних цінностей, інкасація коштів та інші [1].

Організаційна структура АТ «Ощадбанк» представлена на рис. 2.4 тощо.

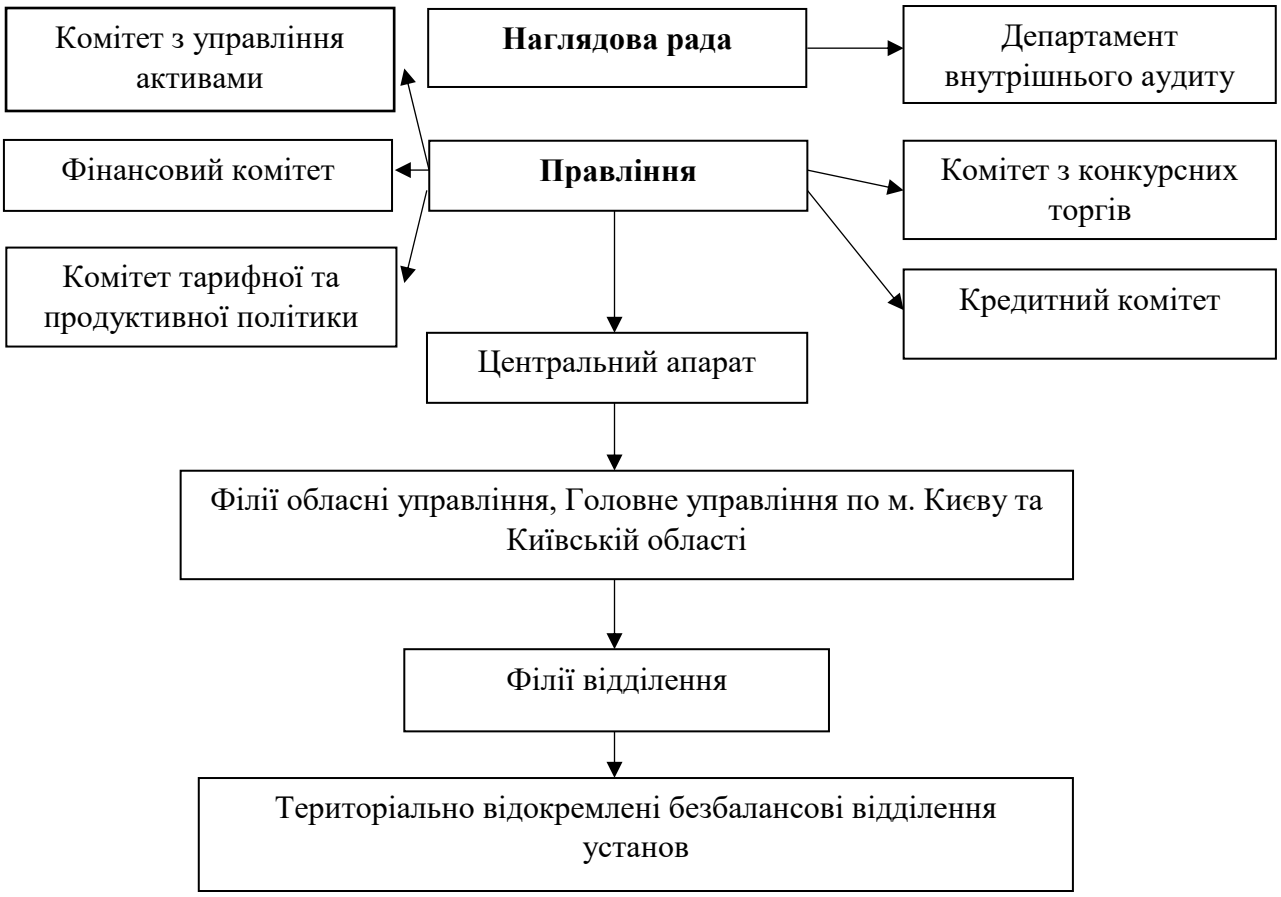

Рисунок 2.4 – Схема організаційної структури АТ «Ощадбанк»

Аналіз організаційної структури управління АТ «Ощадбанк» показав, що філії банку очолюють керівники, які призначаються на посаду та звільняються з посади правлінням АТ «Ощадбанк». Територіально відокремлені безбалансові відділення банку очолюють керівники, які призначаються на посаду та звільняються з посади у порядку, визначеному правлінням банку. Філії та територіально відокремлені безбалансові відділення банку мають право від імені самого банку надавати банківські та інші фінансові послуги, а також проводити іншу діяльність, передбачену положенням про таку установу, у межах отриманих банком банківської ліцензії та генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій. З урахуванням загальнодержавних тенденцій розвитку банківського сектора

економіки, активізації діяльності банку, більш повного використання бізнесможливостей, установ, у відповідності до зовнішнього ринкового потенціалу.

Основна діяльність АТ «Ощадбанку» полягає у веденні банківських рахунків та залученні депозитів юридичних та фізичних осіб, наданні кредитів, здійсненні платежів, торгівлі цінними паперами та у здійсненні операцій з іноземними валютами. Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, оскільки усі вклади фізичних осіб гарантовано державою [29]. Основні фінансові результати діяльності банку за даними сайту Мінфін [28] наведені у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Основні фінансові результати діяльності банку АТ «Ощадбанк» на 21.02.2022 року

Найменування показників	Обсяги / бали
Обсяг кредитного портфелю, млн. грн	74754
Резерви під кредитні ризики, млн. грн	–12632
Активи, млн. грн	236888
Ліквідні кошти, млн. грн	12326
Власний капітал, млн. грн	21924
Статутний капітал, млн. грн	49437
Кошти інших банків, млн. грн	3065
Загальний обсяг вкладів, млн. грн	188933
Обсяг депозитів фізичних осіб, млн. грн	121770
Зобов’язання, млн. грн	214964
Чистий прибуток, млн. грн	1109
Загальний бал рейтингу стійкості банків, бали	2,7

Сформовано за [28]

Ощадбанк за змістом своєї бізнес діяльності є універсальним банком, так пріоритети його діяльності досить широкі, він здійснює напрями за

розширенням корпоративного бізнесу, проводить стратегічну діяльність за розширенням мікро, малого та середнього бізнесу

За даними банку на початок 2021 року розподіл активів банку (див. рисунок 2.5).

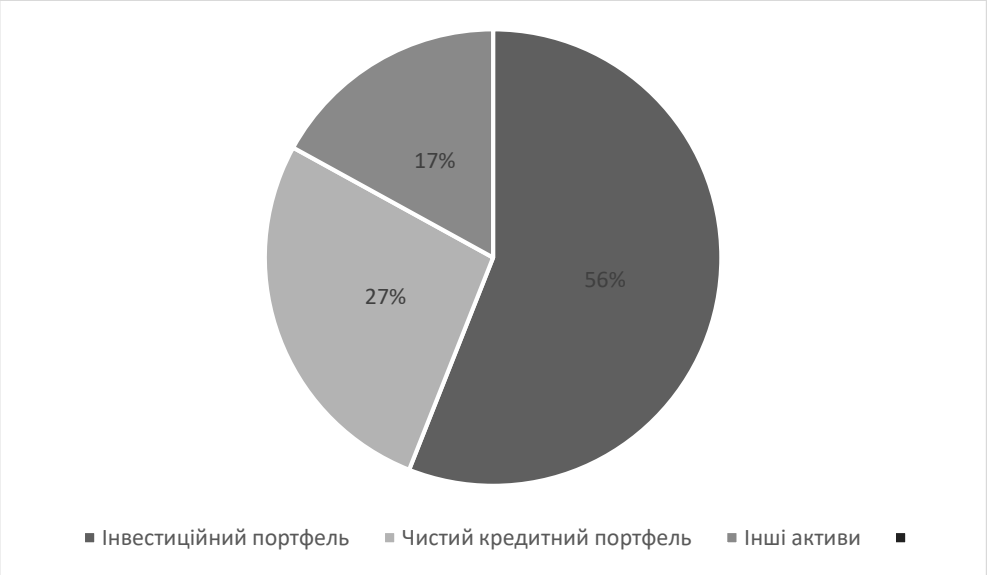

Рисунок 2.5 – Розподіл активів АТ Ощадбанку 2021

Аналіз розподілу активів за період 2020–2021 дозволяє стверджувати, що відсоток інвестиційного портфелю мав тенденцію росту у питомої ваги активів банку на 10%, чистий кредитний портфель збільшився на 1%, інші активи АТ «Ощадбанку» зменшилися на 9%. (див. табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Розподіл активів АТ «Ощадбанку» 2019-2021 рр.

Показник (питома вага)	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2021	
				Абс.	Відн.
інвестиційний портфель	38	46	56	10	121,7
Чистий кредитний портфель	28	26	27	1	103,8
Інші активи	34	28	17	-9	60,7
Всього	100	100	100	-	-

Складено за [29]

В табл. 2.6 наведено аналіз основних показників діяльності АТ «Ощадбанк».

Аналіз основних показників балансу АТ «Ощадбанк» свідчить, що у 2021 році банк зменшив свій прибуток на 61%. Зменшення власного капіталу відбулося на рівні 1,26%, що в грошовому еквіваленті зіставило 276403 тис. грн.

Акціонерний капітал протягом аналізованого періоду залишився незмінним.

Таблиця 2.6 – Основні показники АТ «Ощадбанк» 2021-2022 рр.

Показники, тис. грн	Роки		Відхилення	
	На початок 2021	На початок 2022	Абс, (+/-)	Відн, (%)
Активи, всього	233599897	236888864	3288967	101,4
Грошові кошти і їх еквіваленти	26533199	23305428	-3227771	87,83
Кредити та заборгованість клієнтів	63226077	73309860	10083783	115,94
Кошти у банках	46350	47603	1253	102,7
Інвестиції	130251541	122281821	-7969720	93,88
Інвестиційна нерухомість	633526	633526	0	100
Зобов’язання, всього	211645770	210053140	-1592630	99,24
Кошти банків	5823982	7429582	1605600	127,56
Рахунки клієнтів	186165452	188907331	2741879	101,47
Випущені єврооблігації	11744616	7538403	-4206213	64,18
Акціонерний капітал	49724980	49724980	0	100
Всього власного капіталу	21954127	21677724	-276403	98,74
Чистий прибуток	2832000	1109000	-1723000	39,15

У 2021 році зменшився обсяг випущених єврооблігацій банком АТ «Ощадбанк» на 36% у порівнянні з 2020 роком. Інвестиційна нерухомість банку залишилась на незмінному рівні. Сума інвестицій АТ «Ощадбанк» зменшилась порівняно з попереднім періодом на 6,12%. Кошти банку в інших банках країни за аналізований період не суттєво збільшилися (у відсотках – на 2,7%, у грошовому еквіваленті – на 1253 тис. грн. Загальні активи банку протягом 2021 року виявили слабку тенденцію до збільшення (на 1,4%). В АТ «Ощадбанк» кожного року в наслідок економічної ситуації в країні зростає кредиторська заборгованість клієнтів, в 2021 році порівняно з 2020 роком вона зросла на 10083783 тис. грн, що більше на 15%. Негативну тенденцію показує також стаття балансу «грошові кошти та їх еквіваленти», вона зменшилась на 12,17%. Все це говорить, що незважаючи на гарні рейтингові показники Ощадбанк повинен розробляти більш інвестиційно–привабливу та клієнтооритовану стратегію подальшого розвитку.

Для того, щоб мати можливість розробити стратегію подальшого розвитку проведемо аналіз розвитку послуг банку за методикою Ансоффа [31]. Матриця Ансоффа використовується для розробки стратегії організації позиціонування послуг (товару) організації на ринку. Матриця заповняється у чотирьох полях: горизонтальна вісь (це товари та послуги, які поділяються за квадратами на вже існуючи та нові) та вертикальна вісь (це ринки, на яких або вже працює організація, або тільки ще бажає працювати – вихід на нові ринки). В залежності яке поле в побудованої матриці цікавить організацію розробляються стратегії розвитку. Вони поділяються на наступні стратегії:

– стратегія проникнення на ринок «існуюча послуга – існуючий ринок»;
– стратегія розвитку ринку «існуюча послуга – новий ринок»;
– стратегія розвитку товару «нова послуга – існуючий ринок»;
– стратегія диверсифікації «нова послуга – новий ринок» [31].

В умовах здійснення операційної діяльності АТ «Ощадбанк» розробка стратегій подальшого розвитку може відбуватися як на територіальному рівні організаційної структури Ощадбанку (тобто окремо у кожної обласної філії)

так і на державному рівні. Матриця стратегій розвитку для умов АТ «Ощадбанк» наведено у табл. 2.7.

Аналізуючи матрицю Ансоффа для умов АТ «Ощадбанк» і порівнюючи ці наведені стратегії розвитку банку з фінансовою діяльністю банка, можна стверджувати, що для умов АТ «Ощадбанк» для підвищення показників ефективності діяльності треба зосередитися на стратегія «існуючи ринки - нові послуги» і стратегії диверсифікації.

Таблиця 2.7 – Стратегії розвитку АТ «Ощадбанку» матриця Ансоффа

	Послуги банку нинішні	Послуги банку нові
Ринки нинішні	1. відміна комісійних послуг; 2. пільги іпотечного кредитування; 3. розширення мережі терміналів: 4. активна агресивна реклама послуг банку.	1. розробка нової відсоткової політики за кредитами та депозитами; 2. надання швидких кредитів, щодо енергозбереження; 3. включення до державної програми підтримки малого та середнього бізнесу.
Ринки нові для банку	1. Розширення мережі відділень нового формату; 2. перерозподіл повноважень у сферах надання банківських послуг	1. розробка програми підвищення грамотності населення щодо банківських продуктів інвестування; 2. онлайн–практика для студентів

Загальна сума регулятивного капіталу АТ «Ощадбанк», щодо дотримання вимог НБУ на рис. 2.6.

Як бачимо з наведеного рисунку за 2019-2021 рр. АТ «Ощадбанк» дотримується вимог НБУ. Показник Н2 становить за нормативом у 2021 році становить 19%.

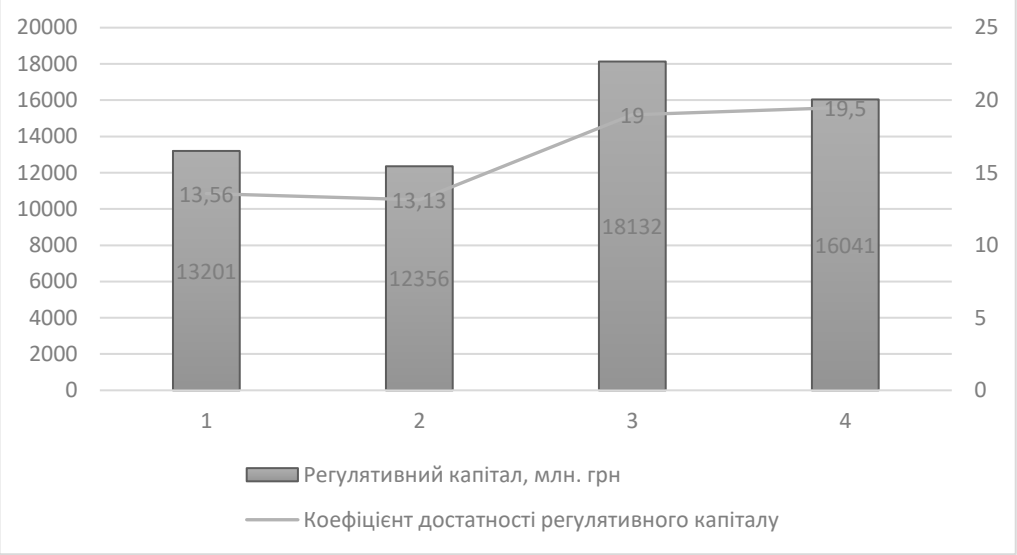

Рисунок 2.6 – Динаміка регулятивного капіталу та коефіцієнту достатності регулятивного капіталу АТ «Ощадбанк» 2018–2021 рр.

Аналіз ліквідності АТ «Ощадбанку» проведемо за показниками короткострокової ліквідності та рекомендованого НБУ показника LCR як за відсотком за всіма валютами, та і за відсотком у іноземної валюти. На рис. 2.7 наведено аналіз за даними показниками.

Рисунок 2.7 – Динаміка показників ліквідності за методикою НБУ АТ «Ощадбанк» 2018-2021 рр.

Зауважимо, що на 2022 рік Національний банк України скасував розрахунок показника Н6 для банків, у зв’язку із завершенням перехідного періоду запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування або NSFR (англ. Net Stable Funding Ratio). Цей норматив ґрунтується на нормах

європейського законодавства і Базельських рекомендаціях та визначає мінімальний необхідний рівень ліквідності банку на горизонті один рік.

Оскільки запроваджений норматив NSFR є сучасним показником ліквідності, розрахунок якого базується не лише на статистичних даних, а й на реальних обсягах наявного та необхідного стабільного фінансування, Національний банк не вбачає практичної доцільності у подальшому збереженні нормативу Н6 [32].

NSFR (Net stable funding ratio) – коефіцієнт чистого стабільного фінансування [33]:

$$100 \leq \frac{\text{Доступний обсяг стабільного фінансування (пасиви)}}{\text{Необхідний обсяг стабільного фінансування (активи)} - \text{НКР}} \quad (2.1)$$

де НКР – величина непокритого кредитного ризику.

2.4 Оцінка інвестиційного потенціалу АТ «Ощадбанк» та ефективності інвестиційної діяльності

Інвестиційна діяльність банку є важливою умовою підвищення прибутковості банківської організації. Але говорячи про інвестиційну діяльність прийнято і говорити про кредитну діяльність банків. Поняття інвестиційного портфелю банку нерозривно пов’язано з поняттям кредитного портфелю. В наукової літературі ці поняття об’єднанні в поняття кредитно–інвестиційного портфелю. І рідко коли розглядаються окремо один від одного.

Завжди є актуальною для банківських установ питання кредитно–інвестиційної діяльності, в аспекті наявності достатніх ресурсів для того щоб мати можливість диверсифікувати ризики кредитно–інвестиційної діяльності. На думку Марченко О.В., Золотопуп Ю.М. , що підтверджують наше ствердження, є наступне визначення важливості об’єднання кредитної і інвестиційної діяльності «…кредитна та інвестиційна діяльність фактично поєднуються в єдиному кредитно–інвестиційному портфелі банку, тому неможливо надати перевагу кредитуванню чи інвестуванню в системі активних операцій банку. Банківська установа змінює свої акценти з

кредитування на інвестування і навпаки у зв’язку зі змінами рівня прибутковості (рентабельності) операцій та ступеня ризику за ними» [34].

Доцільно розглядати сумісно з інвестиційним портфелем банку також кредитний портфель виходячи з того, що залучені кредитні кошти банк може направляти на інвестиційні потреби задля одержання додаткового прибутку від своєї інвестиційно-фінансової діяльності. Процес прийняття управлінських рішень, щодо інвестиційної діяльності в банку завжди регулюється виконанням наступних умов:

– можливість у банку залучати кредитні кошти у фінансові інвестиції;

– можливість ефективно реалізувати інвестиційний проект банку, при мінімізації ризиків неповернення кредитних коштів;

– наявні фінансові обмеження, щодо сум виділених кредитних коштів у інвестиційну діяльність банку.

Таким чином, сама по собі інвестиційна діяльність кредитних організації взагалі, і також комерційних банків зокрема, базується на природі інвестиційних відношень: з одного боку банк може розглядатися на рівні мікроекономічних відносин, і в цьому випадку інвестиційна діяльність банку націлена на одержання прибутку, у випадку, коли інвестиційні відношення банку розглядаються на макроекономічному рівні, інвестиційна діяльність банку націлена на одержання приросту суспільного капіталу. Цей висновок підтверджується у роботі «Intellektuelles kapital – die grundlage für innovative entwicklung» [35].

Проведемо аналіз кредитно-інвестиційного портфеля банку АТ «Ощадбанк».

За даними АТ «Ощадбанку» боргові цінні папери, що рефінансуються Національним банком України, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки протягом 2019-2022 року мали наступну структуру. Вони складаються із сум у національної валюті та іноземної валюті.

Таблиця 2.7 – Аналіз динаміки та структури боргових цінних паперів, що рефінансуються Національним банком України, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки

Роки	Показники	Боргові цінні папери	Питома вага, %
2022	Всього	62 915 907 111,64	100
	Національна	62 863 976 117,58	99,92
	іноземна	51 930 994,06	0,08
2021	Всього	57 473 339 391,71	100
	Національна	57 469 319 726,00	99,99
	іноземна	4 019 665,71	0,01
2020	Всього	70 613 247 908,38	100
	Національна	70 613 247 908,38	100
	іноземна	0,00	0
2019	Всього	53 604 474 848,10	100
	Національна	53 604 474 848,10	100
	іноземна	0,00	0

Сформовано за [29–32]

Динаміка за 2019-2022 показника інвестиційної діяльності банку «боргові цінні папери, що рефінансуються Національним банком України, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки» непостійна і немає яскраво вираженої тенденції.

На рис. 2.8 наведено аналіз розподілу на національну та іноземну валюту у боргових цінних паперах, що рефінансуються НБУ.

Динаміка інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк» за показниками, що рефінансуються НБУ:

– казначейські та інші цінні папери, що рефінансуються Національним НБУ, та боргові фінансові інструменти, випущені НБУ;

– облігації внутрішньої державної позики, що рефінансуються НБУ, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки;

– боргові цінні папери, що рефінансуються НБУ, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід наведені у табл. 2.8.

Рисунок 2.8 – Динаміка питомої ваги національної та іноземної валют у боргових цінних паперах, що рефінансуються НБУ, 2019-2022 рр.

Таблиця 2.8 – Показники, що рефінансуються НБУ у інвестиційному портфелі АТ «Ощадбанк», грн.

Роки	Показники національної та іноземної валюти	Питома вага, %	Боргові цінні папери, млн. грн	Питома вага, %	Облігації внутрішньої державної позики, млн. грн	Питома вага, %	Казначейські та інші цінні папери, млн. грн
2019	Всього	100	798	100	173,7	100	59 852,82
	Національна	42,88	342,2	0	0	98,8	59 169,68
	іноземна	57,11	455,8	100	173,7	1,14	683,14
2020	Всього	100	314,6	100	0,27	100	104 244,1
	Націоальна	35,66	112,17	100	0,27	97,97	102 132,6
	іноземна	64,34	202,44	0	0	2,03	2 111,4
2021	Всього	100	33,9	100	40,91	100	374 196,7
	Національна	100	33,9	90,28	36,93	99,82	373 524,13
	іноземна	0		9,72	3,9	0,18	672,5
2020	Всього	100	53,21	100	73,9	100	234 229,1
	Національна	100	53,21	30,71	22,71	99,66	233 430,01
	іноземна	0	0	69,29	51,2	0,34	799,131

Сформовано за [29-32]

Як бачимо з табл. 2.8 аналіз показників інвестиційного портфелю за ознакою рефінансування НБУ, що в АТ «Ощадбанк» за цими цінними паперами немає зваженої стратегічної політики. Банк продовжує вкладати свої наявні та кредитні кошти у казначейські цінні папері, обсяги коштів, які витрачає банк на ці цінні папери має тенденцію до росту.

Але за облігаціями внутрішнього займу тенденція росту мала місце тільки у 2021 та 2022 році, що було зумовлено високими ринковими ставками за цими видами цінних паперів, що були встановлені політикою НБУ. Динаміка обсягів інвестування у боргові цінні папері, що рефінансуються НБУ, наведено на рис. 2.9 тощо.

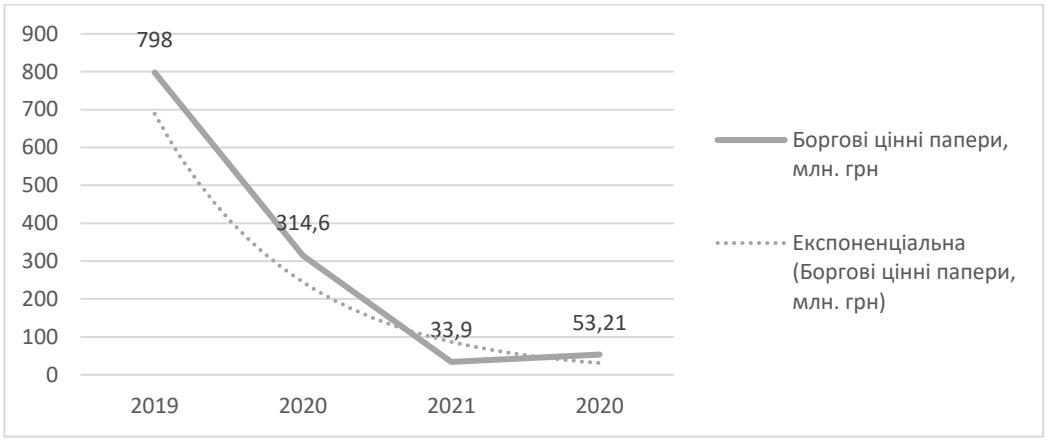

Рисунок 2.9 – Динаміка обсягів інвестування АТ «Ощадбанк» у боргові цінні папері, що рефінансуються НБУ, 2019-2022 рр., грн.

Обсяги у боргові цінні папері коливалися потягом всього аналізованого періоду. Та мали чітку виражену експоненціальну тенденцію зміни (див. Рисунок 2.10).

АТ «Ощадбанк» проводить свою інвестиційну політику вкладаючи свої кошти, для отримання додаткового прибутку у депозитні сертифікати НБУ. Ці сертифікати зазвичай обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід.

Так, на кінець 2021 року обсяг депозитних сертифікатів у інвестиційному портфелі АТ «Ощадбанку» зіставляло 300 387,5 млн. грн, що в з 2020 роком було вище на 293 178,9 грн. Ріст обсягів інвестування у депозитні сертифікати на кінець 2021 року складав 4 рази у порівняні з 2020

роком, що пояснюється порівняно високими ставками за цим видом цінних паперів і гарантією держави за ними. Дані для аналізу обсягів депозитних сертифікатів наведено [29-30].

Проведемо аналіз інвестування АТ «Ощадбанк» за операціями з цінними паперами та акціями з нефіксованим прибутком, а також за облігаціями, які обліковуються за справедливими ставками (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Аналіз окремих складових інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк», 2019-2022 рр, грн.

Роки	Показники	Питома вага, %	Боргові цінні папери, млн. грн	Питома вага, %	Акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком, млн. грн	Питома вага, %	Операції з цінними паперами та інші активи і зобов'язання, млн. грн
2019	Всього	100	96,8	100	840	100	3 025 453,01
	Національна	100	96,8	0	0	98,8	289 762,2
	іноземна	0	0	100	840	1,14	128 090,2
2020	Всього	100	27,1	100	538,8	100	21 548,08
	Національна	100	27,1	0,28	1,5	97,97	23 125,8
	іноземна	0	0	99,71	537,3	2,03	18 322,9
2021	Всього	100	14,7	100	491,8	100	5 364 374,09
	Національна	100	14,7	0,2	0,9	96,46	5 174 691,2
	іноземна	0	0	99,8	490,7	3,53	189 682,8
2022	Всього	100	11,06	100	613,2	100	3 965 596,07
	Національна	100	11,06	0,17	1,04	95,07	370 676,001
	іноземна	0	0	99,83	612,2	4,92	19 528,4

Аналізуючи таблицю 2.9 бачимо, що інвестування у боргові цінні папери та акції АТ «Ощадбанк» нарощує обсяги інвестування.

Для аналізу ефективності інвестування АТ «Ощадбанк» розрахуємо коефіцієнт рівня інвестиційного портфелю.

Коефіцієнт рівня інвестиційного портфелю розраховується за формулою:

$$К_{р.і.п.} = \frac{\text{Фінансові та капітальні інвестиції}}{\text{Активи банку}} \quad (2.2)$$

Так, для умов АТ «Ощадбанк» у 2019-2021 році коефіцієнт розраховано у табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Коефіцієнт рівня інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк» к 2019-2021 рр.

Показники	2019	2020	2021
Фінансові та капітальні інвестиції, млн. грн	497,3	534,08	255,74
Активи, млн. грн	218 249	250 487	253 716
Коефіцієнт інвестиційного портфелю	0,23	0,21	0,1

Розрахований коефіцієнт показує що протягом досліджуваного періоду характер інвестиційної діяльності АТ «Ощадбанк» був ризиковим. Динаміка досліджуваного показника зменшується, що говорить про те, що банк намагається проводити політику зниження ризику своєї інвестиційної діяльності.

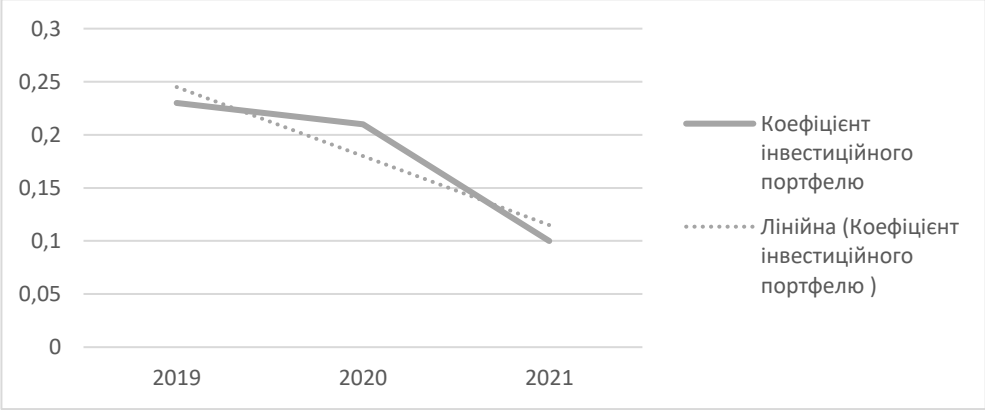

Рисунок 2.10 – Динаміка коефіцієнту рівню інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк» 2019-2021 рр.

Проаналізована інвестиційна діяльність банку дає змогу стверджувати, інвестиційна діяльність банку зазнає змін як під впливом зовнішніх так і під впливом внутрішніх факторів. На його активну діяльність в аспекті збільшення інвестування в державні цінні папері останнім часом впливає політика НБУ, яка підвищила привабливість інвестування в боргові державні

цінні папері та депозитні сертифікати, через підвищення доходних ставок по ним. АТ «Ощадбанк» нарощував прибуток від своєї діяльності не тільки за рахунок кредитного портфелю, а і інвестиційного.

Висновки до розділу 2

У другому розділі проведено аналіз інвестиційної діяльності банків України. Так, сукупні активи другого рівня банківської системи України (всіх комерційних банків) мали тенденцію до збільшення. У порівняні з 2008 роком сумарні активі у 2014 року збільшилися на 678699 млн. грн., у порівнянні 2018 року з 2014 роком – збільшилися на 58263 млн. грн., у порівняні 2022 року з 2018 роком – збільшилися на 717570 млн. грн., у порівняні на початок 2022 року з початком 2021 року – збільшилися на 231114 млн. грн. Проведений аналіз резервів по активним операціям банків свідчить, що протягом 2008–2019 років простежувалась тенденція збільшення резервів, але внаслідок кризи у банківської системи з 2019 року резерви по активним операціям банків зменшуються.

З боку банківського сектору простежується тенденція, що фінансове інвестування відбувається загалом за рахунок збільшення величини довгострокових кредитів ніж залучення фінансового інвестування банківського сектору за рахунок фондового ринку. Так, довгострокові кредити банків у 2021 році складали 180 млрд. грн у той же час довгострокові цінні папері (облігації підприємств) зіставляли тільки 6 млрд. грн.

Проведений огляд банківського інвестиційної діяльності дозволяє зробити висновки, що навіть при нарощуванні інвестиційного портфеля банків відбувається недостатній розвиток саме інвестиційних операцій банків на відміну від кредитних операцій банків, що загалом пояснюється недостатнім розвитком фондового ринку України.

Аналіз основних показників балансу АТ «Ощадбанк» свідчить, що у 2021 році банк зменшив свій прибуток на 61%. Зменшення власного капіталу

відбулося на рівні 1,26% що в грошовому еквіваленті зіставило 276403 тис. грн. Акціонерний капітал протягом аналізованого періоду залишився незмінним. У 2021 році зменшився обсяг випущених єврооблігацій банком АТ «Ощадбанк» на 36% у порівнянні з 2020 роком. Інвестиційна нерухомість банку залишилась на незмінному рівні. Сума інвестицій АТ «Ощадбанк» зменшилась порівняно з передуючим періодом на 6,12%.

Проведено аналіз розвитку послуг банку за методикою Ансоффа. Аналізуючи матрицю Ансоффа для умов АТ «Ощадбанк» і порівнюючи ці наведені стратегії розвитку банку з фінансовою діяльністю банка, можна стверджувати, що для умов АТ «Ощадбанк» для підвищення показників ефективності діяльності треба зосередитися на стратегія «існуючи ринки – нові послуги» і стратегії диверсифікації.

За аналізом показників інвестиційного портфелю за ознакою рефінансування НБУ можна говорити про те, що в АТ «Ощадбанк» за цими цінними паперами немає зваженої стратегічної політики. Банк продовжує вкладати свої наявні та кредитні кошти у казначейські цінні папері, обсяги коштів, які витрачає банк на ці цінні папери має тенденцію до росту. Але за облігаціями внутрішнього займу тенденція росту мала місце тільки у 2021 та 2022 році, що було зумовлено високими ринковими ставками за цими видами цінних паперів, що були встановлені політикою НБУ. Ріст обсягів інвестування у депозитні сертифікати на кінець 2021 року складав 4 рази у порівняні з 2020 роком, що пояснюється порівняно високими ставками за цим видом цінних паперів і гарантією держави за ними.

Проведений аналіз ефективності інвестування АТ «Ощадбанк» на основі розрахованого коефіцієнту рівня інвестиційного портфелю дозволяє стверджувати, що протягом досліджуваного періоду характер інвестиційної діяльності АТ «Ощадбанк» був ризиковим. Динаміка досліджуваного показника має зменшення, що говорить про те, що банк намагається проводити політику зниження ризику своєї інвестиційної діяльності.

3 НАПРЯМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

3.1 Основні напрями регулювання інвестиційної діяльності банків

Проведений аналіз інвестиційної діяльності та теоретичних основ показав, що основними напрямами інвестиційної діяльності є:

– кредитування (в основі якого лежать інвестиційні цілі);

– інвестування в різні активи (цінні папери та інше);

– мобілізація коштів, що спрямовуються на інвестиційні цілі (пошук в структурі активів банківської установи вільних ресурсів, для використання їх в інвестиційній діяльності).

Діяльність банку на ринку цінних паперів може проводитися власним коштом банку і за дорученням клієнтів. Від свого імені та за власний рахунок банки можуть купувати як пайові цінні папери (акції), так і боргові цінні папери (облігації), формуючи власний портфель цінних паперів та керуючи ним. З цими цінними паперами проводяться операції, виступають запорукою при залученні кредитів. За дорученням клієнтів банки купують цінні папери за допомогою клієнта, розробляють клієнтам стратегію інвестування, формують портфель цінних паперів й управляють їм. Найважливішим напрямом роботи інвестиційних банків є створення умов для колективних портфельних інвестицій у вигляді заснування пайових інвестиційних фондів та управління ними. Специфічною формою колективних інвестицій є створювані банками ОФБУ (загальні фонди банківського управління). Доступ корпоративних клієнтів на ринок капіталів здійснюється за участю інвестиційних банків, які проводять андеррайтинг облігацій при залученні боргового фінансування або організацію первинної публічної пропозиції акцій компанії на організованому ринку, за залученням пайового фінансування. Проводячи операції на ринку цінних паперів власним коштом, банки отримують дохід у вигляді різниці між цінами купівлі та продажу цінних паперів, і навіть під час вкладення коштів у

облігації у вигляді купонного доходу, аналогічного відсоткам за наданий емітенту облігацій кредит. При проведенні операцій за дорученням та за рахунок клієнта банк отримує дохід у формі комісійної винагороди.

Важливим напрямом діяльності інвестиційних банків є робота з конструювання структурних продуктів та похідних фінансових інструментів, що мають у своїй основі різні типи активів.

Відділ корпоративного фінансування пропонує своїм клієнтам, як правило, такі послуги:

– консультування у сфері злиття та поглинання;
– фінансування угод злиття та поглинання;
– організацію приватного розміщення акцій компанії;
– залучення стратегічного інвестора; –інші консультаційні послуги.

Цей напрямок інвестиційної діяльності банків пов'язаний переважно з консультуванням клієнтів та організацією фінансування. Таким чином, при наданні послуг у галузі корпоративного фінансування банки одержують дохід у вигляді комісійної винагороди.

Здійснення інвестиційних операцій банками України передбачає прямі банківські інвестиції, які класифікуються:

1. Інвестиції у власну діяльність, забезпечують підвищення ефективності банківської діяльності.

2. Інвестиції в інші види діяльності, що здійснюються за рахунок: а) грошей банку. Вони спрямовуються на формування підприємств або участь в їх діяльності, які, перш за все, є елементами інфраструктури банківської діяльності; б) кредитних ресурсів, кредитування клієнтів банку на інвестиційні потреби проводиться за рахунок кредитних ресурсів, залучених власними силами банку, так і за рахунок обслуговування цільових кредитних ресурсів на інвестиційні цілі зовнішнього походження.

Інвестиційна діяльність банку на ринку цінних паперів. В цьому напрямку під інвестиційними операціями слід розуміти активні операції із вкладення власних та залучених коштів у фондові активи шляхом придбання

відповідних цінних паперів на фондовому ринку від свого імені. Оскільки прямі банківські інвестиції не істотні в балансах банків України, і взагалі не властиві банківської діяльності, саме фінансові інвестиції повинні розглядатися менеджментом банку як пріоритетний напрямок вкладення коштів. У всіх країнах доходи банків від інвестиційних операцій з цінними паперами відіграють все більш помітну роль у формуванні прибутку. В Україні частка вкладень в цінні папери банками України помітно зростає. Банки, купуючи ті чи інші види цінних паперів, прагнуть досягти певних цілей, основними з яких є: безпека вкладень; прибутковість вкладень; зростання вкладень та ліквідність вкладень [20].

Нами визначено, що ефективність інвестиційної діяльності банків залежить від таких принципів:

– наявність професійних і досвідчених фахівців, що складають портфель цінних паперів і керуючих їм. Результат діяльності банку у вирішальній мірі залежить від ефективності інвестиційних рішень;

– ефективний розподіл своїх інвестицій між різноманітними видами фондових активів, тобто банк повинен диверсифікувати вкладення. Їх доцільно обмежувати за видами цінних паперів, галузям економіки, регіонам, рядках погашення і т.д.;

– вкладення повинні бути високоліквідними, щоб їх можна було швидко перетворити в інструменти, які в зв'язку зі зміною кон'юнктури ринку стають більш прибутковими, а також, щоб банк міг швидко отримати назад вкладені ним кошти.

Серед сукупності проблем, вирішення яких могло б сприяти активізації інвестиційної діяльності банків, як пріоритетні ми розглядаємо такі:

– проблема ресурсів для реалізації інвестицій;

– незацікавленість банків в довгостроковому кредитуванні реального сектора економіки;

– питання розвитку фондового ринку.

Нами визначено, що в банках близько 95% всієї потреби в грошових ресурсах для активних операцій, в тому числі для інвестицій, покривається за рахунок залучених коштів, основну частину яких являються депозити. Але в зв'язку з розширенням обсягів активних операцій перед банками постає потреба в пошуку нових джерел для формування ресурсного потенціалу. До них можна віднести позики центрального банку; емісія цінних паперів власної позики (депозитні сертифікати, банківські облігації, банківські векселі), отримані міжбанківські кредити та ін.

Світова економічна криза за всіма своїми ознаками розгортається. Її руйнівні дії з фінансового сегмента економіки вже в сучасних умовах перекидаються на реальний сектор: спочатку на будівельну галузь, потім – на автомобілебудування. Наступними базовими галузями є: виробництво харчової промисловості і металургія і, в кінцевому підсумку, весь ланцюг виробничого процесу. Вона не може залишитися в недоторканності. Фінансова система і реальна економіка – це єдине ціле. При таких умовах банки не зацікавлені в довгостроковому кредитуванні реального сектора економіки, оскільки така невизначеність супроводжується великими ризиками і підвищенням вартості довгострокових кредитів.

Таким чином, як показав аналіз, основні напрями банківської інвестиційної діяльності спрямовані саме на розвиток вітчизняного фондового ринка, успішне функціонування якого впливає на зростання економіки і участь банків у процесах інвестування. Фондовий ринок впливу світової фінансової кризи на Україну не стане насправді найболючішим. Значного впливу ринку на розвиток реального сектора в Україні не буде.

3.2 Особливості банківської інвестиційної діяльності України в умовах воєнного стану

Так, як країна живе майже два роки в умовах війни, заради надійності та стабільності функціонування банківської системи 24 лютого 2022 року

Правління Національного банку України прийняло постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 , якою визначено основні правила роботи банків в умовах війни.

Згідно Закону України «Про банки та банківську діяльність» банки забезпечують роботу відділень у безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення, але з огляду на певні обмеження, які стосуються і зняття готівки. У національній або іноземній валюті можна зняти готівкові кошти у розмірі до 100 тис. грн на день, за винятком випадків, передбачених постановою. Водночас банкомати видають гроші, а інкасатори за можливості підкріплюють їх готівкою.

Також важливим є те, що, окрім зняття готівки у банкоматах, у разі гострої потреби, можна отримати її на підприємствах торгівлі, кожне з яких самостійно визначає ліміти видачі за один раз: від 500 грн, але не більш як 6000 грн. Жодних заборон на безготівкові розрахунки в Україні Національний банк України не встановлював. Упродовж ІІІ кварталу 2023 року спостерігалося значне зростання попиту на використання Системи BankID НБУ як способу віддаленої ідентифікації та верифікації громадян для дистанційного отримання послуг у різних сферах.

Так, кількість успішних запитів із використанням системи у ІІІ кварталі 2023 року становила 12,6 млн запитів. Це на 51% більше, ніж у ІІ кварталі 2023 року. Зростання спостерігається як у сегменті ідентифікацій на користь державного сектору, так і фінансового. Наразі Система BankID НБУ налічує 127 учасників: 38 банків–ідентифікаторів та 89 абонентів – надавачів послуг.

У ІІІ кварталі 2023 року до системи підключилися дві небанківські фінансові установи, які працюють у сфері онлайн–кредитування.

Крім того, відтепер Національний банк виконує роль абонента – надавача послуг у Системі BankID НБУ, запровадивши новий онлайн–сервіс – надання інформації з Кредитного реєстру Національного банку для фізичних осіб. Це дає змогу користувачам системи отримувати в електронній формі

інформацію про свої кредити в банках у розмірі від 100 мінімальних заробітних плат (на сьогодні це – 617 тис. грн). [43]

Динаміка діяльності системи BankID НБУ в умовах воєнного стану за I, II та III квартал 2021-2023 року представлена на рис. 3.1.

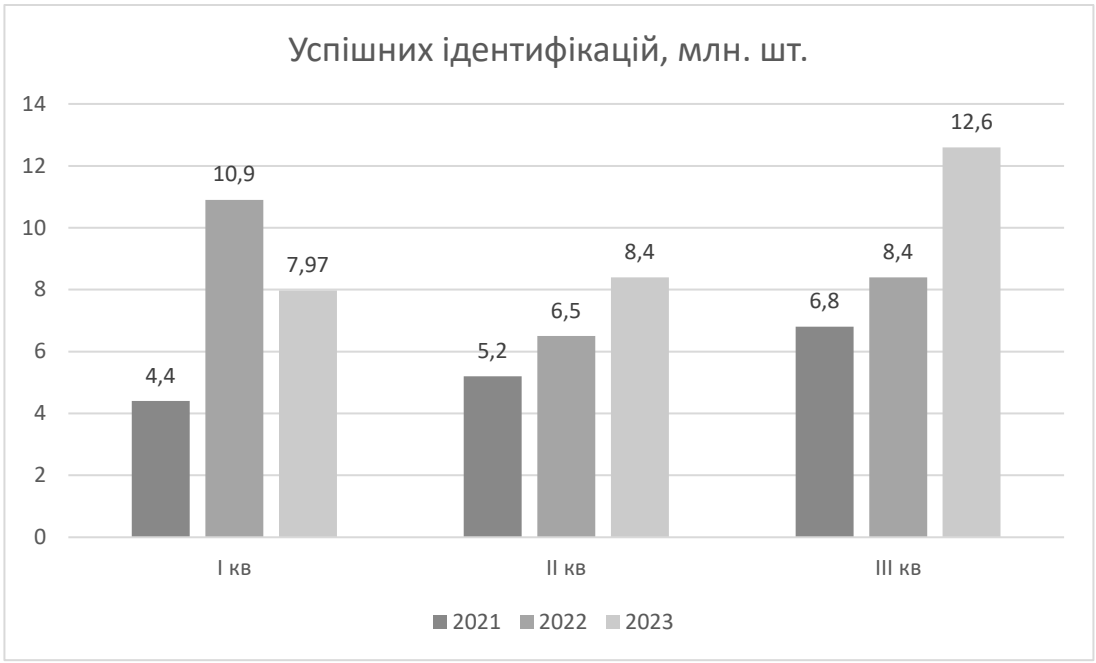

Рисунок 3.1 – Результати діяльності системи BankID НБУ в умовах воєнного стану

Аналіз показав, що в умовах війни, за I квартал 2022 року у Системі BankID НБУ здійснено понад 10,9 млн успішних електронних ідентифікацій, що в 2,5 рази більше ніж за аналогічний період. За III квартал 2023 у Системі BankID НБУ здійснено вже понад 12,6 млн успішних електроннії ідентифікацій, що порівняно з 2022 у 1,5 рази більше. Використання Системи BankID НБУ зараз є найзатребуванішим способом віддаленої ідентифікації та верифікації для державних та банківських послуг. Зокрема, для автентифікації громадян в мобільному застосунку «Дія» для подальшого доступу до цифрових документів та отримання виплат за програмою «єПідтримка», «єВідновлення» , а також для віддаленого відкриття рахунків для громадян, які не мають можливості відвідати відділення через вимушене переміщення або неможливість банку здійснити фізичне обслуговування клієнта під час війни.

Як показав аналіз, незважаючи на запровадження воєнного стану, банківська система працює, розрахунки з використанням карток здійснюються, працюють платіжні термінали. До того ж, як і раніше, можна поповнювати безготівково мобільний рахунок, сплачувати за житлово-комунальні послуги та здійснювати безготівкові перекази коштів. У разі якщо людина виїжджає за кордон і має готівку в національній валюті, то її краще завчасно зарахувати в Україні на свій картковий рахунок. Це можна зробити в працюючому відділенні банку або з використанням платіжного термінала із функцією прийому банкнот. Це надалі заощадить час, а курс обміну в країні перебування буде максимально наближеним до офіційного, і вже іноземну валюту можна зняти в банкоматі або далі за кордоном розраховуватися карткою. Щодо зняття коштів із валютного рахунка в Україні також є певні обмеження. Зокрема, зняти грошові кошти в іноземній валюті з рахунка можна, але в обсязі, що не перевищує в еквіваленті 100 000 грн на день (без урахування комісії банку), крім випадків, передбачених постановою. А от щодо зняття коштів із рахунків за кордоном Національним банком України встановлено ліміт на зняття валюти з гривневих рахунків обсягом до 12 500 грн в неділю. Водночас зняття готівкових коштів із рахунка, відкритого в Україні в іноземній валюті, дозволено в обсязі, що не перевищує в еквіваленті 100 000 грн на день. Ці обмеження покликані запобігти виведенню капіталу за кордон [70].

Обмеження на продаж іноземної валюти (готівкової та безготівкової) відсутні. Конвертація долар/євро можлива лише в безготівковій формі. Продати іноземну валюту можна у відчинених відділеннях банків, операторів поштового зв'язку та в обмінниках і через онлайн-банкінг.

Також із початку війни внесено зміни до Податкового кодексу України й інших законодавчих актів України щодо застосування їх окремих положень на період дії воєнного стану, якими серед іншого змінено певні правила роботи банків та небанківських фінансових установ, зокрема й тих, що надають послуги з кредитування. Ці зміни покликані полегшити ситуацію для українців

позичальників на час війни та на початок післявоєнного відновлення економіки, адже не всі позичальники в поточних умовах спроможні вчасно обслуговувати кредити. Відповідні зміни передбачають і звільнення від сплати штрафів за прострочення кредитів, і можливість запровадження кредитних канікул, і заборону збільшення відсоткової ставки за користування кредитом, окрім випадків, коли про це зазначено в кредитному договорі. А от щодо депозитів, то операції з вкладами можна проводити у відділеннях банків, що працюють. У випадку відсутності можливості особистого звернення до банку таку виплату можна провести дистанційно через інтернет-банкінг із зарахування грошей на вашу платіжну картку.

Інформацію про роботу банківських відділень представлена на їх офіційних сайтах, а щодо ситуації в банківському секторі загалом, то завжди актуальна інформація міститься на сайті Національного банку України.

Слід визначити, що Ощадбанк продовжує відновлювати роботу мережі відділень на звільнених від окупантів територіях. Кількість банківських трансакцій в Ощадбанку за час війни навіть зросла. У деяких локаціях зростає кількість клієнтів – особливо там, де відділення Ощаду не припиняли роботу під час бойових дій, чим вчергове довели стабільність банку.

Банк вступив до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, членами якого є сьогодні всі банки України. Це не несе принципових змін для клієнтів з точки зору надійності банку, забезпечення збереження розміщених у ньому коштів та їх своєчасного повернення. На період воєнного стану та ще три місяці після його скасування внески громадян в усі українські банки, включаючи Ощад, на 100 відсотків гарантовані державою. Держава й після завершення цього терміну буде зобов'язана підтримувати регулятивний капітал та платоспроможність. Це прямо передбачено статтями 35 та 58 Закону України «Про банки та банківську діяльність».

Депозити громадян в Ощадбанку, як і в інших банках України, після завершення періоду повної гарантії будуть гарантуватись Фондом гарантування вкладів у сумі до 600 тис. грн. Суму максимальної компенсації

нещодавно збільшено втричі. Кошти на банківських рахунках надійно захищені. Коштами на банківських картках можна користуватися за кордоном, причому гривневими картками можна платити валютою у магазинах інших країн. Курс конвертації гривні у валюту при цьому буде вигіднішим, ніж курс обміну готівкової гривні. Вигода зберігання коштів саме на депозитах у тому, що крім безпеки клієнт отримує ще й дохід від розміщення тимчасово вільних коштів.

Ще один напрям роботи банку – наповнення бюджету та допомога Збройним Силам України. До державної скарбниці сплачено авансом дивіденди та податок на прибуток. На аукціонах Мінфіну банк придбав військових Облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) на суму 10 млрд грн. Незабаром плануються додаткові інвестиції в такі цінні папери. Як і всі патріотичні бізнеси, Ощадбанк підтримує армію: на допомогу ЗСУ перераховано 100 млн грн. Де тільки є можливість без шкоди для критичної діяльності, регіональні підрозділи Ощадбанку надають на допомогу армії панцеровні інкасаторські автомобілі (передано 128 авто) та бронежилети (передано 567 штук). Акціонерне товариство допомагає і клієнтам підтримувати ЗСУ. Платежі на рахунок допомоги українському війську, відкритий в НБУ, здійснюються в АТ «Ощадбанк» без комісій. У додатку «Мобільний Ощад» відкрито сервіс для благодійних внесків на потреби української армії. З початку війни АТ «Ощадбанк» відкрив понад 210 рахунків благодійним організаціям. За цей час фізичні та юридичні особи перерахували на підтримку ЗСУ та на благодійність 20 млрд грн.

Отже, не зважаючи на воєнний стан в країні, АТ «Ощадбанк» продовжує працювати, щоб убезпечити кошти своїх клієнтів та надає банківські послуги в режимі 24/7. Банкомати за можливості підкріплюються готівкою, а відділення банку працюють там, де дозволяє військова ситуація.

3.3 Моделі банківської інвестиційної діяльності

Як показує практика інвестиційної діяльності, інвестиційний процес зв`язаний з інвестиційною діяльністю, яка являє собою сукупність послідовних практичних дій громадян, юридичних осіб і держав щодо здійснення інвестицій з метою одержання доходу або прибутку, рішення екологічних, соціальних та інших проблем, і здійснюється в усіх сферах економіки незалежно від форм власності підприємства.

До інвестицій входять:

– матеріальні активи – будь-які активи, які мають статус основних фондів, споруд, земельних ресурсів, і все те, що відноситься до виробничих засобів;

– фінансові активи – це гроші, та будь-які їх еквіваленти. Це перш за все, готівкові та безготівкові кошти, цінні папери, боргові розписки, іпотечні закладні тощо.

– нематеріальні активи або інтелектуальна власність – права на продукти творчості, винаходи, товарні знаки тощо.

По тривалості інвестиції можуть бути: короткострокові, середньострокові, довгострокові.

Згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність» за способом участі інвестора в управлінні інвестиції можуть бути: прямі, портфельні.

Суб`єктами інвестиційного процесу є:

– інвестори;

– учасники, які можуть бути громадянами та юридичними особами, а також державами.

Нами була побудована структурна модель банківської інвестиційної діяльності (рис. 3.2).

Банківська система являє собою законодавчо визначену, чітко структуровану сукупність фінансових інститутів, які займаються банківською діяльністю.

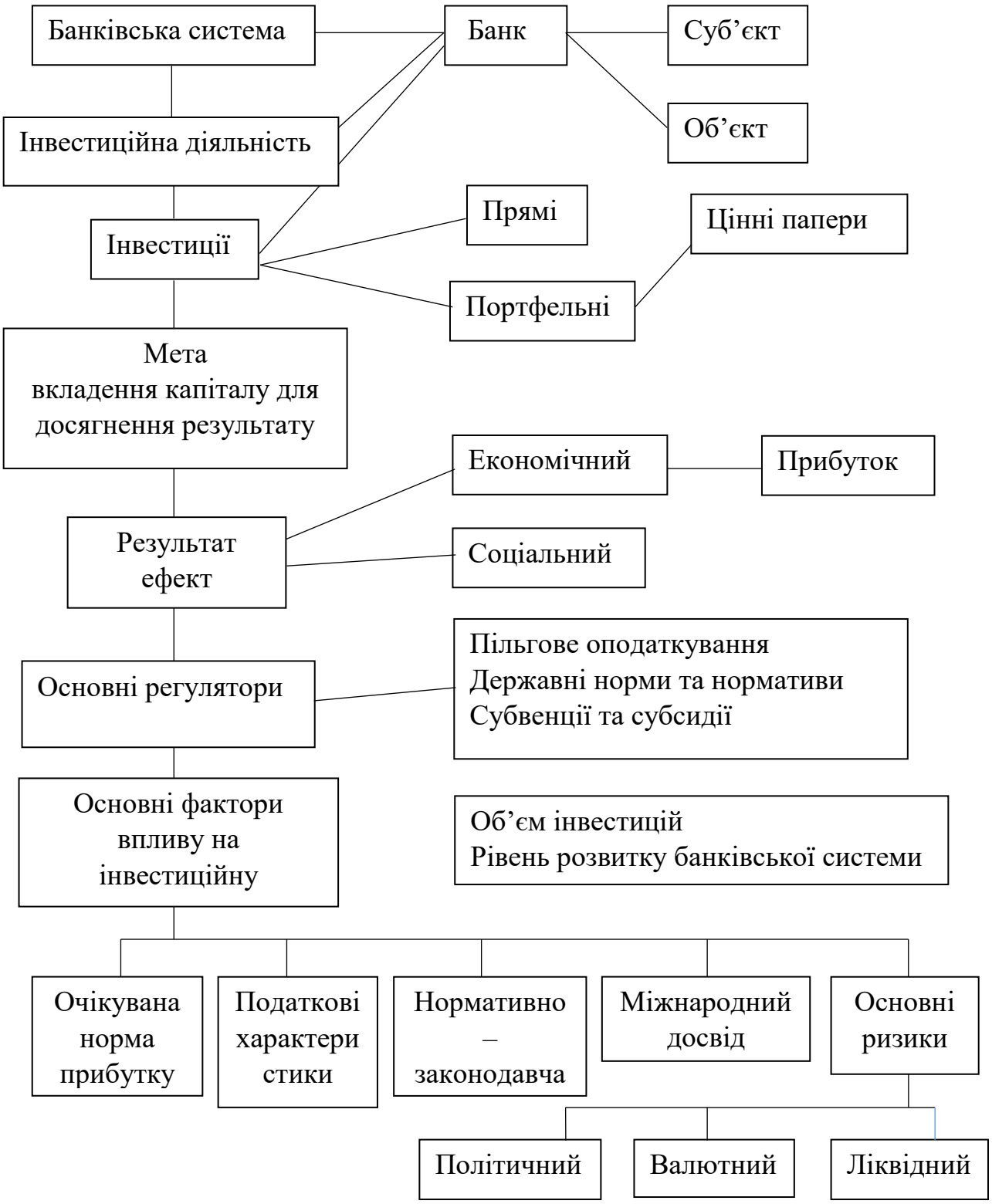

Рисунок 3.2 – Структурна модель банківської інвестиційної діяльності

Національний банк України здійснює регулювання та банківський нагляд відповідно до положень Конституції України, Закону України «Про Національний банк України», Закону України «Про банки і банківську

діяльність», інших законодавчих актів України та нормативно–правових актів Національного банку України. В Україні є чотири державних банка: Ощадбанк, Приватбанк, Укрексімбанк та Укргазбанк.

Основними функціями банківської системи є:

– акумуляція грошових коштів;
– регулювання грошового обігу;
– перелив грошових коштів капіталу в межах економічної системи, тощо.

Структура сучасної банківської системи в Україні відповідає західним аналогам , а вітчизняна законодавча база в банківській сфері досить досконала для регулювання процесів банківської діяльності і забезпечення стабільності банківського сектору.

Банк виступає як об`єктом, так і суб`єктом інвестиційної діяльності. В окремих випадках банки та інші фінансово-кредитні установи можуть бути інвесторами здійснювати інвестиції в складі фінансово-промислових груп, але тоді вони будуть не кредиторами, а інвесторами.

Таким чином, кредит є джерелом фінансування інвестиційної діяльності, кредитор може бути інвестором, оскільки він розраховує на повернення своїх засобів з доходом, і інвестор, вкладаючи капітал, розраховує на його повернення з великим доходом, оскільки ціль інвестування полягає в зростанні прибутку. У цьому їхня подібність, а розходження в тому, що кредитор розраховує на термін і повернення кредиту, а інвестор ризикує більшою мірою не одержати доходу.

Для банку, як суб`єкта інвестування, важливо визначити ступінь ризику. Показник, що характеризує ступінь ризику, визначається як відношення передбачуваної (максимальної) суми збитку до обсягу необхідних власних ресурсів (ресурсного потенціалу) з обліком точно визначених надходжень засобів:

$$ДО = \frac{EYmax}{Овр} \quad (3.1)$$

де ДО – коефіцієнт ризику; Ymax – максимально можлива сума збитку; Овр – обсяг власних ресурсів (інвестицій).

Аналіз оптимальний коефіцієнт ризику становить 0,3. Таким чином, можна визначити принципи вибору конкретного методу зниження ризику: необхідно спрогнозувати наслідок ризику; ризик не повинен бути більше, ніж обсяг власного капіталу; не ризикувати багатьма заради малого. Методами зниження ризику є: усунення від діяльності (обставини), що містить ризик; передача відповідальності за ризик іншій стороні; проведення власних мір (систем контролю і безпеки) щодо скороченню ризику; відповідальність за ризик. Зниження ступеня ризику залежить від різних способів захисту – страхування, хеджування, гарантії, лімітування, резервні фонди, застава.

В основі розробки моделі – є мета. Нами визначено, що метою інвестиційної діяльності є вкладення капіталу для досягнення результату.

Результатом є економічний ефект, який визначається:

$$\text{Пч} = \text{Попод.} - \text{податок} \qquad (3.2)$$

де Пч – чистий прибуток; Попод. – оподаткування; податок – податок з прибутку.

Таким чином, очікуваний рівень прибутковості інвестицій сприяє їхньому збільшенню і, навпаки, при зниженні прибутковості зменшується попит на інвестиційні товари. Альтернативою прямому інвестуванню є вкладення грошей у банк із метою одержання процентної ставки.

Регулювання інвестиційного процесу державою припускає досягнення компромісу між фіскальною функцією та ефективністю інвестування. Регулювання є однією з функцій управління і припускає наявність специфічних функцій–регуляторів інвестиційного процесу. Субсидії та субвенції спрямовуються на розвиток територій, галузей основних виробництв. Так, субсидії – це вид фінансової допомоги, наданої державою або юридичною особою для використання тільки у визначених цілях і може використовуватися як форма санірування підприємств. Функціями державного регулювання інвестиційного процесу є також стандартизація, нормативне регулювання, оподаткування. Безпосередньо або побічно податки

впливають на ціноутворення й прийняття інвестиційних рішень на фінансовому ринку.

На інвестиційну діяльність, як показав аналіз, впливають фактори, що мають наукове і практичне значення. Значення факторів, механізмів впливу їх на інвестиційну діяльність і ефективність інвестицій є основою для розробки науково обґрунтованої інвестиційної політики та ефективного керування інвестиційним процесом.

Висновки до розділу 3

Аналіз напрямів інвестиційної діяльності банків показав, що здійснення інвестиційних операцій банками України передбачає виділення таких основних напрямків в сфері інвестування: кредитування (в основі якого лежать інвестиційні цілі); інвестування в різні активи (цінні папери та інші); мобілізація коштів, що спрямовуються на інвестиційні цілі (пошук в структурі активів банківської установи вільних ресурсів, для використання їх в інвестиційній діяльності); міжнародний досвід; правові основи; розвиток банківської системи; оподаткування, тощо. Саме фінансові інвестиції повинні розглядатися менеджментом банку як пріоритетний напрямок вкладення коштів. У всіх країнах в даний час доходи банків від інвестиційних операцій з цінними паперами відіграють все більш помітну роль у формуванні прибутку.

В Україні частка вкладень в цінні папери банками України помітно зросла. Основним способом визначення найбільш перспективних об'єктів інвестицій є порівняльний аналіз. Банки повинні порівнювати різні показники, що характеризують галузь або окремий банк, з іншими подібними в Україні і за кордоном. Такий аналіз проводиться як для всієї галузі, так і для визначення порівняльної вартості окремого банку.

Вплив міжнародного досвіду на банківську інвестиційну діяльність України, як напряму, показав, що інвестиційна політика, інвестиційні пріоритети банків в більшості випадків не збігаються з цілями і пріоритетами

державної інвестиційної політики. Розвиток і подальше функціонування банківської системи України передбачають оптимальне поєднання системотворчих і середніх банків, які нині є найрентабельнішими і динамічно розвиваються.

Аналіз показав, що банківська система в умовах війни досить стабільна. Громадяни України продовжують отримувати через Систему BankID НБУ безпечний доступ до онлайн-послуг, які надають державні органи, громадські організації, банки та інші комерційні установи. Понад 99,7% громадян, що мають рахунки в українських банках, доступні дистанційні послуги з використанням Системи BankID НБУ.

Структурна модель інвестиційної діяльності банків показала, що банківська інвестиційна діяльність України є привабливою і пріоритетною, тому найважливішим завданням держави на даному етапі є забезпечення сприятливих умов залучення і впровадженням в економіку країни інвестиційних ресурсів.

ВИСНОВКИ

В ході виконання кваліфікаційної роботи було проведено аналіз теоретичних аспектів банківської інвестиційної діяльності. Визначено, що форми та види інвестицій, потрібно класифікувати за ступенем ризику інвестицій.

Виділено принцип розподілу між реальними та фінансовими інвестиціями, що дозволило сформувати організаційний механізм управління оцінкою фінансових інвестицій, який на відміну від інших включає в себе джерела формування, що поділяються на джерела формального та неформального сектору.

Розглянуто зміст і види банківських інвестицій. Здійснено аналіз поняття «банківські інвестиції», що дозволило сформувати ознаки групування поняття «банківські інвестиції».

Проаналізована класифікація інвестиційних портфелів цінних паперів комерційного банку. Класифікації і видів інвестиційних портфелів банків формуються з можливістю уникнення наслідків ризиків інвестування в цінні папері. Проведено аналіз ризиків що характеризують інвестиційну діяльність банків.

Проаналізовані сучасні моделі оцінки вартості фінансових інструментів банківського інвестування, за принциповими різницями оцінки ефективності фінансових інструментів щодо зворотних грошових потоків виходячи з того, що є фінансові інструменти боргові та пайові

Проведено аналіз практики банківського інвестування. Проведено огляд банківського інвестиційної діяльності, що дозволило зробить висновок, що навидь при позитивної тенденції нарощування інвестиційного портфеля банків відбувається недостатній розвиток саме інвестиційних операцій банків на відміну від кредитних операцій банків, що загалом пояснюється недостатнім розвитком фондового ринку України.

Проведено аналіз фінансової діяльності АТ «Ощадбанк». Виявлено, у банку є проблеми з одержанням прибутку. На основі аналізу розвитку послуг банку за методикою Ансоффа було запропоновано для умов АТ «Ощадбанк» для підвищення показників ефективності діяльності зосередитися на стратегії «існуючи ринки – нові послуги» і стратегії диверсифікації.

Проведений аналіз ефективності інвестування АТ «Ощадбанк» на основі розрахованого коефіцієнту рівня інвестиційного портфелю дозволяє стверджувати, що протягом досліджуваного періоду характер інвестиційної діяльності АТ «Ощадбанк» був ризиковим. Динаміка досліджуваного показника має тенденцію до зменшення, що говорить про те, що банк намагається проводити політику зниження ризику своєї інвестиційної діяльності.

На підставі проведеного аналізу літературних джерел і практики функціонування фондового ринку обґрунтовано вибір портфеля зростання, який є найбільш привабливим портфелем цінних паперів для інвестора.

Банки у своїй більшості дуже слабо інвестують реальний сектор економіки України, що багато в чому зумовлено як їх неготовністю надавати великі і довгострокові кредити, так і нестійкістю функціонування виробничих підприємств, відсутністю реальних структурних перетворень у вітчизняній економіці, а відтак, високими кредитними ризиками. Інвестиційна діяльність банків асоціюється насамперед із фінансуванням банками розвитку економіки загалом, тобто має макроекономічне спрямування. У межах цього напряму банки на інвестиційному ринку виконують декілька функцій: мобілізують великі капітали, необхідні для інвестицій, розширення виробництва; здійснюють інвестиційний перерозподіл вільних ресурсів на грошових ринках і на ринках капіталів, забезпечують безперервність процесу відтворення основних засобів і процесу суспільного відтворення загалом і суттєво підвищують загальну ефективність економіки.

Підвищення ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банку базується на вдосконаленні управління кредитно-інвестиційної діяльності

направлено на зростання доходів і прибутків банку, підвищення вартості банківського бізнесу.

Використання цього підходу дає можливість своєчасно оцінювати ризик кредитування, який може бути притаманним для вітчизняної банківської системи у зв'язку з нестабільністю на світових фінансових ринках.

Запропонована система заходів забезпечить умови для підвищення рівня економічних складових, які впливають на кредитно-інвестиційну діяльність банків України, зокрема на формування і використання їх кредитно-інвестиційного потенціалу.

Формування оптимального кредитно-інвестиційного портфелю, а також управління ним являє собою важливу управлінську діяльність, що заснована на знанні та використанні багатьох сучасних методів збору, обробки, аналізу інформації. Ці методи забезпечать прийняття ефективних управлінських рішень, що так чи інакше пов'язано з рівнем кваліфікації, професійними здібностями працівників кредитних та інвестиційних відділів, з їх порядністю та відповідальністю.

Загалом, інвестиційні операції відіграють важливу роль у системі важелів управління сучасним банком, їх функції взаємопов‘язані. Аналіз сучасного стану банківської інвестиційної діяльності показав, що специфіка банківської інвестиційної діяльності зумовлюється значною мірою, характером і обсягом сформованої ресурсної бази. Вплив міжнародного досвіду на банківську інвестиційну діяльність України, як напряму, показав, що інвестиційна політика, інвестиційні пріоритети банків в більшості випадків не збігаються з цілями і пріоритетами державної інвестиційної політики. Розвиток і подальше функціонування банківської системи України передбачають оптимальне поєднання системотворчих і середніх банків, які нині є найрентабельнішими і динамічно розвиваються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18.09.1991р. № 1561XII : станом на 17 лют. 2022 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text (дата звернення: 08.08.2023.).

2. Недайшківський М. М. Регіональні фактори реалізації інвестиційного процесу в Україні : Автореферат дис. канд. економ. наук. Ірпінь, 2019.

3. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом : посібник Київ : Лібра, 2020.

4. Луців Б. Л., Кравчук І. С., Сас Б. Б. Інвестування : підручник. Тернопіль : Економічна думка, 2018.

5. Сагова С.В., Бабіч С.В. Фінансовий облік (облік активів) : Навчальний посібник. Київ : КНТУ, 2019.

6. Кутрань К.В. Організаційний механізм венчурного фінансування: збірник наукових праць. 2018. URL: https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/357/346 (дата звернення: 10.08.2023.).

7. Кльоба Л.Г. Банківська інвестиційна діяльність на ринку цінних паперів. *Економіка і держава*. 2016. №6. С. 20-24. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2016/5.pdf. (дата звернення: 14.08.2023.).

8. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 20.09.2001 р. № 2121-III : станом на 17.02.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text (дата звернення: 14.08.2023.).

9. Капран В. І., Кривченко М. С., Коваленко О. К., Омельченко С.І. Банківські операції : навч. посібник Київ : Центр навчальної літератури, 2016.

10. Банківські операції: підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна, [та ін.] ; за ред. А.М. Мороза. 3_є вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2018.

11. Мещеряков А.А. Лисяк Л.В. Фінансовий менеджмент у банках : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2016.

12. Васюренко О.В. Банківські операції : навч. посібник. Київ : Знання, 2014.

13. Василенко Д.В. Особливості здійснення банківської інвестиційної діяльності в Україні. Наукові праці Кіровоградського національного технологічного університету. 2008. №13. С.248-255

14. Реверчук С.К., Кльоба Л.Г., Паласевич М.Б. Управління і регулювання банківською інвестиційною діяльністю : наукова монографія : за ред. д. е. н., проф.С.К. Реверчука. Львів : *Тріада плюс*, 2017. 352 с.

15. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text (дата звернення: 22.08.2023.).

16. Банківські операції. URL: https://economics.studio/operatsii-uslugibankovskie/ponyattya-vidi-bankivskih-82535.html (дата звернення: 25.08.2023.).

17. Жукова Н. Портфельне інвестування як форма інвестиційної діяльності комерційних банків України. *Вісник Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. Економіка.* 2010. № 119. С. 10-13.

18. Інвестиційний менеджмент. Конспект лекцій. URL: https://buklib.net/books/35310/ (дата звернення: 01.09.2023.).

19. Данілов О.Д., Івашина Г.М., Чумаченко О.М. Інвестування : навч. посібник. Ірпінь, 2021..

20. Міністерство фінансів України URL: https://www.mof.gov.ua/uk

21. Огляд банківського сектору лютий 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_202202.pdf?v=4 (дата звернення: 13.09.2023.).

22. МінФін. Основні показники діяльності АТ «Ощадбанк» URL: https://www.mof.gov.ua/uk/zviti-po-derzhavnih-bankah-fin (дата звернення: 13.09.2023.).

23. Консолідована фінансова звітність АТ «Ощадбанк». URL: https://www.oschadbank.ua/pokazniki-dialnosti (дата звернення: 15.09.2023.).

24. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». Основні відомості про діяльність. URL: https://www.oschadbank.ua/ (дата звернення: 15.09.2023.).

25. Стаття Wikipedia. Матриця Ансоффа. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%86%D1%8F_%D0%90%D0%BD%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%84%D0%B0 (дата звернення: 21.09.2023.).

26. Національний банк України. Сайт. Новини. URL: https://bank.gov.ua/ua/news (дата звернення: 21.09.2023.).

27. Гірняк В.В., Путківський Т.А. Управління ліквідністю банків за умов нестабільної економічної ситуації. Глобальні і національні проблеми економіки. 2018. № 22. URL: http://global-national.in.ua/archive/22-2018/144.pdf (дата звернення: 21.09.2023.).

28. Марченко О.В., Золотопуп Ю.М. Оцінка кредитно-інвестиційної діяльності банків. *Молодий вчений*. 2017. № 2 (42).

29. Сайт АТ «Ощадбанк». Фінансові показники. Оборотно-сальдовий баланс 2022. URL: https://www.oschadbank.ua/pokazniki-dialnosti (дата звернення: 30.09.2023.).

30. Сайт АТ «Ощадбанк». Фінансові показники. Оборотно-сальдовий баланс 2021. URL: https://www.oschadbank.ua/pokazniki-dialnosti (дата звернення: 30.09.2023.).

31. Сайт АТ «Ощадбанк». Фінансові показники. Оборотно-сальдовий баланс 2020. URL: https://www.oschadbank.ua/pokazniki-dialnosti (дата звернення: 30.09.2023.).

32. Сайт АТ «Ощадбанк». Фінансові показники. Оборотно-сальдовий баланс 2019. URL: https://www.oschadbank.ua/pokazniki-dialnosti (дата звернення: 30.09.2023.).

33. Пересада А.А. Шевченко О.Г. Портфельне інвестування : навч. посібник Київ : КНЕУ, 2018. URL: https://buklib.net/books/22370/ (дата звернення: 01.10.2023.).

34. Ройко І.М. Біржовий ринок акцій в Україні : стан та пріоритети розвитку : дис. к.е.н. : 08.00.08. Київ. 2016.

35. Правила розрахунку індексу ПТФС. АТ «Фондова біржа ПТФС». Київ. 2018.

36. Організація управління формування портфеля цінних паперів: автореф. дис. к.е.н. : 08.06.01. Харків, 2018.

37. Національний банк України. Онлайн-сервіс з надання інформації з Кредитного реєстру Національного банку для фізичних осіб – позичальників банків. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/zaprovadjeno-onlayn-servis-z-nadannya-informatsiyi-z-kreditnogo-reyestru-natsionalnogo-banku-dlya-fizichnih-osib--pozichalnikiv-bankiv (дата звернення: 04.10.2023.).

38. Пономаренко В.С., Раєвнєва О.В., Стрижиченко К.А. Моделювання поведінки інвестора на фондовому ринку. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2014. 264 с.

39. Хадарцев О.В. Портфельні теорії управління фінансовими інвестиціями : навчальний посібник для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Полтава : ПолтНТУ, 2018.

40. Markowitz Harry Max. Mean-Variance Analysis in Portfolio Choice and Capital Markets. Basil Blackwell, paperback edition,1987.

41. Markowitz H.M. Portfolio Selection. Journal of Finance. 1952. # 7 (1). Pp. 77-91.

42. Markowitz H.M. Portfolio Selection : Efficient Diversification of Investments. N.Y. : John Willey, 1959. 758 p.

43. Reznikov A.V., Zamlelaia A.T., Abrosimova O.S. Intellektuelles kapital - die grundlage für innovative entwicklung:theoretische aspekte von investitionsaktivitäten von kreditorganisationen.Monografische Reihe «Europäische Wissenschaft». Buch 3. Teil 1. 2020. 76 p.

44. Gutkevych S.O. The bank’s investment system / Scientific approaches to modernizing the economic system: vector of development : collective monograph / V.O. Boiko, N.I. Verkhoglyadova, O.M. Volska, V.H. Hranovska. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2020.

45. Міжнародний менеджмент. Підручник С.О.Гуткевич, Д.Г. Дмитренко, І.Г. Оніщенко, Ю.М. Сафонов за ред. проф. Гуткевич С.О. – К. «Кафедра», 2015.

46. Огородник В. В. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України за умов фінансової нестабільності та фактори впливу на неї. Регіональна економіка, 2012.

47. Марченко О. В. Оцінка кредитно-інвестиційної діяльності банку.О.В. Марченко, Ю. М. Золотопуп . *Молодий вчений*, 2017.

48. Луців Б.Л. Інвестиційна політика банків: навч. посіб. ТНЕУ, 2019.

49. Леонов С. В. Банківське інвестування: взаємозв'язок економічних категорій. Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. 2016.

50. Кириченко О. Діяльність інвестиційних банків в Україні: проблеми та перспективи розвитку. 2015.

51. Про цінні папери та фондову біржу. Закон України від 18.06.1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-12#Text (дата звернення: 04.10.2023.).

52. Гуткевич С. О. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : підруч./ за ред. проф. С. О. Гуткевич. – 2-ге вид., перероблене. – Донецьк : ТОВ «*Світ книги*», 2013.

53. Гуткевич С. О. Інвестування : теорія і практика : навч. посіб. С. О. Гуткевич. – К. : Вид. 2-ге, доп. – Полтава : ТОВ «*АСМІ*». 2020.

54. Болдова А.А., Романова. Г.І. Інвестиційна діяльність банків України. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, № 1. 2015.

55. Кльоба Л.Г. Вдосконалення управління банківською інвестиційною діяльністю в Україні. 2019.

56. Кльоба Л. Принципи, функції і методи управління банківською інвестиційною діяльністю. *Вісник НБУ*. 2017

57. Марченко О. В. Оцінка кредитно-інвестиційної діяльності банку. О.В. Марченко, Ю. М. Золотопуп. *Молодий вчений*. 2017.

58. Черкасова С. В. Інвестиційна діяльність комерційних банків на ринку цінних паперів. Фінанси України. 2016.

59. Мітюхін Д. С. Управління інвестиційної діяльності регіонального ринку банківських послуг. 2019.

60. Іванець І.В., Жолнерчик Г.Ю. Банківське інвестиційне кредитування як ключове джерело фінансування розвитку реального сектору економіки. Фінансово-кредитна діяльність : проблеми теорії та практики. 2018. Вип. 1. С. 37-44.

61. Герасименко А.В. Теоретичні засади механізму банківського інвестиційного кредитування в Україні. Науковий вісник Ужгородського університету. 2015.

62. Алескерова Ю.В. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 18. С.436-438.

63. Урванцева С.В. Сутність та значення інвестиційного кредиту у сучасних умовах господарювання. *Молодий вчений.* 2014. № 9. С. 65–69.

64. Салькова І. Ю., Римар А. Ю. Основи забезпечення фінансової безпеки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. №20. URL: http://global-national.in.ua/.

65. Шпикуляк О.Г., Прутська О. О. Інституційна безпека економічних агентів і ринковий механізм. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 5. С. 80-93.

66. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні. Закон України від 05.04.2001 № 2346-III. URL:http://zakon2.rada.gov.ua. (дата звернення: 05.10.2023.).

67. Папаіка О.О., Мелентьєва О.В. Аналіз інвестиційної діяльності банків України та шляхи підвищення її ефективності. URL: http://trade.donduet.edu.ua/download/2013/35/Papaika.pdf (дата звернення: 05.10.2023.).

68. Луців Б.Л., Банки в інвестуванні економічного розвитку. *Світ фінансів*. 2015. Вип. 1 С. 151–161.

69. Захарін С.В. Кредитування інвестиційної діяльності. Фінанси України. 2014. № 4. С. 102.

70. Воробйова О.І. Основні напрями вдосконалення кредитноінвестиційної діяльності банків України. Інвестиції : практика та досвід. 2011. № 3. С. 7-11.

71. Юрчук Н.П. Використання економіко-математичних методів в управлінні інноваційним розвитком економічних систем. Інвестиції : практика та досвід. 2015. №18. С. 28-32.

72. Салькова І. Ю., Римар А. Ю. Основи забезпечення фінансової безпеки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. №20. URL: http://global-national.in.ua/. (дата звернення: 06.10.2023.).

Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ

Я, Кімаш Аліна Олександрівна, студентка 2 курсу, денної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти: kimash200140@gmail.com,

підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Управління інвестиційним портфелем на АТ «Ощадбанк» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ Кімаш А.О.

ПІБ (студента)

Дата_____ Підпис_____ Кущик А.П.

ПІБ (наукового керівника)